धर्मकीर्ति

THE DHARMAKIRTI

A BUDDHIST MONTHLY

भगवान बुद्धले ऋषिपतन मृगदावनमा पञ्चभद्रवर्गिय भिक्षुहरूलाई धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुहुँदै ।

असार पुन्ही

वर्ष-२५; अङ्क-४

बिक्रम सम्वत् २०६४

धर्मकीर्ति

१. 'धर्मकीर्ति' प्रत्येक पूर्णिमाको दिन निस्कन्छ ।

२. 'धर्मकीर्ति' का लागि धार्मिक, सामाजिक एवं नैतिक पक्षका लेखहरू लेखी पठाउनु होस् ।

३. विहार एवं विभिन्न स्थानहरूमा भएका बौद्ध गतिविधिहरू यथाशिघ्र समयमानै हामीलाई लेखी पठाउनु होस् ।

४. हामी तपाईंको स्वस्थ प्रतिक्रियाको स्वागत गर्दछौं ।

५. लेखकद्वारा लेखिएको कुनै पनि विचारको जिम्मेवार लेखक आफै हुनेछ– सम्पादक मण्डल हुने छैन ।

■ विषय-सूचि ■

[illegible]

- धर्मकीर्तियात छिगु ग्वाहालीया आवश्यकता दु । छिगु प्रत्येक ग्वाहाली पत्रिकाया लागी तःधंगु तिबः ज्वीफु ।
- छि थः ग्राहक जुया दिसँ, मेपिन्त नं ग्राहक याना दिसँ ।
- छिं थःगु पसः, उद्योग, व्यापार, कार्यालयया बिया छ्वगु प्रत्येक विज्ञापन पत्रिकायात तःधंगु ग्वाहाली जूवनी ।
- धार्मिक व सामाजिक पक्षया रचना च्वया, सुझाव व सल्लाह बिया पत्रिकायात रोचक व स्तरीय यायेगुली नं ग्वाहाली बीफु ।
- आसे धयादीमते, बिचाः याना दिसँ– 'धर्मकीर्ति' यात बांलाकेत छिं गुकथं ग्वाहाली बिया दीफु ।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

[illegible]

[illegible]

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी

[illegible]

विशेष सदस्य	रु.	१०००/-
		वा सो भन्दा बढी
वार्षिक	रु.	७५/-
यस अङ्कको	रु.	७/-

धर्मकीर्ति
(बौद्ध मासिक)

THE DHARMAKIRTI

A Buddhist Monthly

AUGUST 2007

[illegible]

★ उत्पत्ति र विनाशको ज्ञान बिर्सेर सयवर्ष जिउनु भन्दा उत्पत्ति र विनाशको ज्ञान जानेर एकैदिन जिउनु वेस ।

★ ★ ★

★ हातमा घाउ नहुने व्यक्तिले विष छोएता पनि विष नलागे भैं पाप कार्य नगर्ने व्यक्तिलाई पापको फलले छुँदैन ।

★ ★ ★

★ धेरै बोल्ने गर्दैमा धर्मधर बनिन्न । थोरै मात्र सुनेर पनि तदनुसार आचरण गर्ने व्यक्ति नै धर्मधर बनिन्छ । यस्तो व्यक्ति धार्मिक क्षेत्रमा बेहोशी हुँदैन ।

★ ★ ★

धर्मचक्र दिवस

बौद्ध जगतको लागि वैशाख पूर्णिमा जति महत्त्वपूर्ण रहेको छ, आषाढ पूर्णिमाको दिन पनि त्यति नै महत्त्वपूर्ण रहेको छ। त्यसैले वैशाख पूर्णिमा पछि आषाढ पूर्णिमाको दिन खूब उत्साहका साथ उत्सव मनाउने गरिन्छ। वास्तवमा वैशाख पूर्णिमाको महत्त्व बढेको नै बुद्धले प्राप्त गर्नु भएको बोधि ज्ञानलाई आषाढ पूर्णिमाको शुभ दिनमा प्रचार गर्नु भएकोले हो।

हुनत बुद्धत्त्व प्राप्त गर्नु भएपछि बुद्धले आफूले प्राप्त गरेको बोधि ज्ञान प्रचार गर्ने बिचार गर्नुहुँदा एकपटक उहाँको मनमा निराशापन छाएको कुरा धर्मचक्र प्रवर्तन सुत्रको व्याख्यामा उल्लेख गरिएको पाइन्छ। यस विषयलाई चूलवग्ग पालिमा प्रष्टाइएको छ। बुद्धले प्राप्त गर्नुभएको ज्ञान अति गम्भीर रहेको हुनाले भवचक्रको बन्धनमा रमाउँदै विवाह कर्म गरी बालवच्चाहरू जन्माई राग, द्वेष र माया मोहको जालमा फसेका मन्द बुद्धिका व्यक्तिहरूले यस ज्ञानलाई बुझ्न अलि कठिन नै पर्ने देखी भगवान् बुद्धले यस प्रकारको जनमानसमा ज्ञान प्रचार गरेर फाइदा नपुग्ने देख्नुभयो। किनभने त्यस्ता व्यक्तिहरूले यस ज्ञानलाई सुनेपनि व्यवहारमा प्रयोग गर्न सक्दैनन्। यस ज्ञानबाट फाइदा लिनको लागि त पहिला आफूलाई निस्वार्थ बनाई सेवाभावले युक्त रही काम गर्न सक्नुपर्दछ। तसर्थ बुद्धत्त्व प्राप्त गर्नुभएपछि पहिला त भगवान् बुद्धले धर्म प्रचार नगरकिन एक्लै जंगलमा गएर बस्ने विचार गर्नु भएको थियो। एकछिनपछि उहाँले फेरि यसरी सोच्नुभयो– "अज्ञानी र खराब आचरणका मानिसहरूलाई ज्ञान प्रचार गरी असल मानिस बनाउनका लागि नै मैले आमाबुबा, श्रीमती र छोरा लगायत राजदरबार नै त्याग गरी त्यत्रो मेहनत गरी ज्ञान प्राप्त गरें। तर आज मेरो मनमा आफू एक्लै जंगलमा पसी पलायनवादी बन्ने इच्छा कसरी उब्जन पुग्यो ? के संसार का सबै मानिसहरू स्वार्थी र मूर्खहरू मात्र हुन्छन् र ? धर्मको कुरा बुझ्न सक्ने बुद्धिमानी व्यक्तिहरू पनि त हुन्छन् नि। पञ्चभद्रवर्गीहरू त तपस्या गर्दै रहेको बेलामा नै पूर्वाग्रही बनी मलाई छाडी हिंडेपनि उनीहरू त बुद्धिमान् नै थिए। त्यसैले पहिला उनीहरूलाई नै धर्मज्ञान सिकाउनु पर्ला। उनीहरू बोध भएपछि उनीहरूबाट नै अरुलाई धर्म प्रचार गर्न सकिनेछ।" त्यसबेला पञ्चभद्रवर्गीहरू सारनाथमा बसिरहेको कुरा थाहा पाउनु भई बुद्ध स्वयं उहाँहरूलाई भेट्न सारनाथ पुग्नुभयो।

टाढैबाट गौतमबुद्ध आइरहनुभएको देखी उनीहरूले भन्नथाले– "तपभ्रष्ट सिद्धार्थ हामी सामु आइरहनु भएको छ। उहाँलाई हामीले वास्ता नगर्ने है ?"

सिद्धार्थ कुमार बालक छँदा यो बालक अवश्यपनि बुद्ध नै हुनेछ भनी एउटा मात्र औंला ठड्याई ठोकुवा नै गरी भविष्यवाणी गर्ने जोतिषविद् कोण्डञ्ञले समेत बुद्धलाई चिन्न सकेनन् र आफ्नो भविष्यवाणीलाई समेत विश्वास गर्न सकेनन्।

तर गौतम बुद्धले उनीहरू सबैप्रति शुद्ध मैत्री र करुणा चित्त राख्नुभई शान्तपूर्वक उनीहरू सामु जानुभयो। तथागत उनीहरूको नजिक पुग्ने बित्तिकै पञ्चभद्रवर्गीहरू आफूले पहिला भने जस्तै चुप लागेर बस्न भने सकेनन्। कोण्डञ्ञ पहिला उठेर बुद्धलाई स्वागत गर्न तम्सेपछि अरु चारजनाले पनि उहाँलाई स्वागत सम्मान गर्न थाले। त्यसपछि बुद्धले उनीहरूलाई सम्बोधन गर्दै भन्नुभयो– "मलाई पहिला चतुआर्यसत्य विषयमा केही ज्ञान थिएन। तर अहिले मैले चतुआर्य सत्य विषयमा राम्रो ज्ञान र प्रज्ञा प्राप्त गर्न सफल भएँ। पहिला म अविद्यामा परेको थिएँ। त्यसैले दु:खबाट मुक्त हुन सकिन्छ भन्ने कुरा थाहा पाएपछि दु:खबाट कसरी मुक्त हुने भन्ने बाटो थाहा पाउन सकेको थिएन। त्यसैले मैले चतुआर्य सत्य र आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग विषयमा खूब अध्ययन गरें, बुझेर खूब अभ्यास पनि गरें। तर बुझेर अभ्यास मात्र गरेर पनि पुग्दो रहेनछ। आफ्नो मनभित्र लुकेर रहेका कुसंस्कार, पूर्वाग्रह, लोभ, द्वेष मोह र ईर्ष्या जस्ता खराब विचारहरू लगायत अज्ञानतालाई जरा देखि नै उखेलेर फालिदिएँ। तब मात्र मैले बुद्धत्त्व प्राप्त गर्न सफल भएँ। त्यसैले तपस्या गरेर मात्र ज्ञान प्राप्त गर्न सकिने रहेनछ। तपस्या गर्नु मात्र मध्यम मार्ग रहेनछ। पहिला ममा सम्यकदृष्टि (ठीक तरिकाले बुझ्ने ज्ञान) थिएन। म मिथ्यादृष्टि (गलत तरिकाले बुझ्ने) मा परेको थिएँ। जव मैले आफ्ना कमजोरीहरूलाई महशूस गर्दै तिनीहरूलाई फाल्न सफल भएँ, तब सम्यक दृष्टिले मेरो मनमा जरा लिन थाल्यो। अनित सम्यक दृष्टि पछि सम्यक संकल्प (शुद्ध चिन्तन), सम्यक वचन (ठीक तरिकाले कुरा गर्ने), सम्यक कर्मान्त (शुद्ध कार्य), सम्यक आजीविका (ठीक तरिकाले जीविका गर्ने), सम्यक व्यायाम (ठीक तरिकाले धर्म अभ्यास गर्ने), सम्यक स्मृति (ठीक तरिकाले होश राख्ने), सम्यक समाधि (ठीक तरिकाले चित्त एकाग्र गर्ने), गरी आठवटा मध्यम मार्गहरू प्राप्त गरें। त्यसपछि मैले बुद्धत्त्व प्राप्त गरें। अनि बल्ल बुझें मानिसहरूले अति विलासीमय जीवनमा भुली, अति मोजमज्जा गरी बिताउने चाहना राख्नु ठीक रहेनछ। हामीले यसशरीरलाई अति दु:ख कष्ट दिई ज्ञान प्राप्त गर्ने आशा राख्न पनि नहुने रहेछ। यसरी हामीले अति मार्गमा नलागी मध्यम मार्गतर्फ जान सकेमा मात्र हाम्रो जीवन सफल हुने रहेछ।

गौतम बुद्धको तर्फबाट यस्ता नौलो प्रभावकारी सत्य तथ्य ज्ञानको कुरा सुनेपछि पञ्चभद्रवर्गीहरूले एक आपसमा सल्लाह गर्न थाले– "हामीले पहिला सिद्धार्थ कुमारको तर्फबाट यस्ता ज्ञानका कुराहरू सुन्न पाएका थिएनौं। आज त हामीले उहाँबाट ज्यादै गहन एवं महत्त्वपूर्ण ज्ञानवर्द्धक कुराहरू सुन्ने मौका पायौं। अवश्य पनि सिद्धार्थ कुमारले ज्ञान लाभ गर्नुभई बुद्ध बन्न सफल हुनुभएको छ। त्यसैले हामी उहाँको शिष्य बनी हाम्रो पुरानो असत्य संस्कारहरू त्याग्न पर्‍यो।"

यति सल्लाह गरी पञ्च भद्रवर्गीयहरू पुरानो संस्कार त्याग गरी बुद्धको तर्फबाट ज्ञान प्राप्त गरी बोध भएका थिए।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

धर्मचक्र-प्रवर्तन सूत्र

■ सत्यनारायण गोयन्का

धर्मचक्र-प्रवर्तन सूत्र भगवानको शिक्षाको एउटा महत्वपूर्ण सूत्र मात्र होइन, यो सूत्र भगवान बुद्धको सबभन्दा पहिलो सूत्र भएको कारण यो शुद्ध धर्मको प्रकाशनको पहिलो सूत्र हो । पहिलो पटक कुनै घनघोर अन्धकारमा सूर्योदयको किरण प्रस्फूटन भयो भने धेरै महत्व हुन्छ । अन्धकारमा परेका मानिसहरूको लागि त्यो किरण अत्यन्त महत्वपूर्ण हुन्छ ।

भगवानले आफ्नो उमेरको करीब पैंतालीस वर्षसम्म मानिसहरूलाई जुन शिक्षा सिकाउनु भयो त्यसको सार अथवा मूल उपदेश यसै सूत्रमा आधारित छ ।

भगवानले यो उपदेश वाराणसीको ऋषिपत्तन नामको वनमा देशना गर्नु भएको थियो । ऋषिपत्तनलाई मृगदाय पनि भनिन्छ । भारतको पूरानो भाषा अनुसार पत्तन भन्नाले बन्दरगाहलाई जनाउँछ जस्तो विशाखापत्तन, सुप्पार पत्तन- यी बन्दरगाहहरू थिए । बन्दरगाह भन्नाले सामान वा मानिसहरू ल्याउने ठाउँ, ओराल्ने ठाउँ भन्ने जनाउँछ । पछि समुद्र किनारको ठाउँ मात्र होइन शहरी इलाकामा पनि पत्तन नामाकरण गरिएको पाउँछौं । ऋषिपत्तन-एउटा पवित्र स्थान थियो जहाँ अनेक ऋषिहरू आएर तपस्या गर्दथ्यो । यस्तो मान्यता थियो कि सम्यकसम्बुद्ध भईसकेका, प्रत्येक बुद्ध भईसकेका व्यक्तिहरूले यहाँ तपश्या गरेका थिए । अनेक देवताहरू आफ्नो ऋद्धिको बलद्वारा आकाश मार्गबाट आएर यहाँ उत्रने गर्दथे । ऋषिहरू एकत्र भएर तप गर्ने ठाउँ भएकोले यस अर्थमा पनि ऋषिपत्तन भनेर चिनिन्थ्यो । त्यस्तै यस स्थानका जति पनि जनावरहरू छन् तिनीहरूको हत्या नगर्ने ठाउँ, उनीहरूले अभय दान पाएको ठाउँको हिसाबले यसलाई मृगदाय भनेर जानिन्थ्यो । मृगहरूले अभयदान पाएको ठाउँ भन्ने बुझाउँछ । आजकल मृगको अर्थ हरीण भनेर जानिन्छ तर पूरानो भाषामा मृगको अर्थ सम्पूर्ण जनावर भन्ने हुन्छ । जस्तो सिंहलाई मृगराज, बाँदरलाई शाखामृग भनिन्थ्यो । जे होस् पशुहरूले अभयदान पाएको स्थान भएकोले नै यस ठाउँलाई मृगदाय भनिन्थ्यो । भगवानले बोधि ज्ञान प्राप्त गरे पछि सात हप्तासम्म त्यही बोधि वृक्ष मुनि बसेर निर्वाणको सुखमा बिताए । सात हप्ता पछि उहाँको मनमा एउटा प्रश्न आयो कि यो गम्भिर धर्मलाई मैले बुझेर म त मुक्त भएँ, यो त साँच्चिकै अत्यन्त गम्भिर छ । संसारका मानिसहरू अनेक, भिन्न भिन्न मान्यताहरूमा यसरी अल्भिएका छन्, उनीहरूको आँखामा यस्तो बाक्लो पर्दाले छाएको छ, उनीहरूले यस धर्मलाई बुझ्न सक्ला ? यस्तो भाव उनको मनमा आयो । त्यस समयमा एकजना ब्रह्माले यो कुरा थाहा पाए । "ओहो, संसारमा यति धेरै मानिसहरू दु:खमा पिसिरहेका छन्, उनीहरू त यस अनुभवबाट वञ्चित हुने भयो" यस्तो सोचेर ब्रह्मा भगवानको सामू प्रकट भए र भगवानलाई विन्ती गरे कि संसारमा साँच्चिकै अन्धकार छ, आ-आफ्नो मान्यतामा अल्भिएका व्यक्तिहरू पनि धेरै छन् । भगवान आफ्नो बोधि नेत्रले हेर्नुस् ती मध्ये केही व्यक्तिहरू त त्यस्ता छन् जस्को पर्दा पातलो छ, केवल थोरै काम गर्दैमा तिनीहरूको पर्दा फाटिन्छ, उनीहरूको कल्याण हुन्छ ।

ब्रह्माको कुरा सुनेर भगवान मुस्कुराउनु भयो । अनन्त मैत्री जाग्यो, साँच्चै केही त यस गम्भिर धर्मलाई बुझ्न सक्नेहरू छन्, हेरौं सम्झाएर, त सबभन्दा पहिले कसलाई बुझाउने, कसलाई बताउने, धर्मचक्र प्रवर्तन पहिला कसलाई दिऊँ ? पहिला कसलाई धर्म सिकाऊँ ? योग्य पात्र को छ ?

तथागतको मनमा करुणाको साथ साथै कृतज्ञताको भाव उत्पन्न भयो । सिद्धार्थ कुमारले गृह त्याग गरे पछि आचार्य आलार कलाम र उद्दक रामपुत्र कहाँ क्रमश: सातौं र आठौं ध्यान सिकेका थिए । यी दुबै जना धर्मको लागि योग्य थिए । यस गम्भिर धर्मलाई उनीहरूले राम्ररी बुझ्न सक्नेछन्, यस कल्याणकारी विद्या सिकेर आफ्नो कल्याण गर्नेछन् । आफ्नो बोधिचक्षुले हेर्दा यी दुबै जना मध्ये पहिलोको सात दिन अगाडि र दोस्रोको एक दिन अगाडि मृत्यु भइसकेको थियो । दुबै जना सातौं र आठौं ध्यान समापत्तिका साधक हुनुको कारण अरूप ब्रह्मलोकमा जन्मेका थिए । अरूप ब्रह्मलोकमा विपश्यना कसरी सिकाउने ? सिकाउने व्यक्तिमा दक्षताको अभाव थिएन । यस ब्रह्मलोकमा सम्यक् सम्बुद्धको गति अशाक्य थिएन । त्यहाँ गएर सिकाउन सकिन्थ्यो । तर पनि अरूप ब्रह्मलोकका प्राणीहरू विपश्यना गर्न सक्दैनथे । उनीहरूको जीवन बिना रूपको, बिना शरीरको हुन्छ । केवल नाम अर्थात केवल चित्तमात्र भएको जीवन । विपश्यना साधना भने नाम र रूप दुवैको दर्शन गर्ने साधना अर्थात् यी दुबैको सम्बन्धमा इन्द्रियले गर्ने कार्य

बाट मुक्ति दिने साधना हो । अतः अरूप ब्रह्मलोकका प्राणीहरूले यो साधना गर्न सक्दैनन्, अरू कसैबाट शुरू गर्नु पर्ला ।

फेरि कृतज्ञताको भाव जाग्यो । आफ्ना सहकर्मी कौडिण्य, भद्दिय, वप्प, महानाम र अश्वजितको सम्झना आयो । यी पाँचै जना ब्राह्मणहरूले करीब छः वर्षसम्म सेवा गरेका थिए । दुष्कर तपस्यामा साथ दिएका थिए । हुनतः उनी संग रिसाएर छोडेर गएका थिए तर योग्य पात्र थिए । सद्धर्मलाई बुझेर धारण गरेर मुक्त हुन सक्छन् । उनीहरूबाट नै आरम्भ गर्नु पर्ला भन्ने सोच्नु भयो । उनीहरू त्यस समय वाराणसीको नजीकै ऋषिपत्तन मृगदाय प्रदेशमा बसेका थिए ।

पहिलो पटक धर्मचक्र दिनको लागि भगवान उरूवेला (बोधगया) बाट ऋषिपत्तन मृगदाय (हाल सारनाथ) जानुभयो । पाँचैजना सन्यासीहरूले भगवानलाई टाढैबाट देखे । उनीहरूले पहिलाको विवाद विर्सेका थिएनन् । हेर, यो भ्रष्ट योगी यहाँ आउँदैछ । व्रत त्यागेर पेट भरी खान-पिउन थालेको, दुर्बल चित्त भएको व्यक्ति । अधिक कष्ट सहन नसकेको कारण तप त्याग्ने, सुख आराम तथा लाभ सत्कारका लोभी । त्याग तपस्याले त सम्यक् सम्बुद्ध बन्न सकेन भने तप-च्युत भएर कसरी बन्न सक्छ ?

यो व्यक्ति हाम्रै तर्फ आउँदैछ । आवौस् तर हामी थिनको केही लाभ सत्कार गर्दैनौं । न उठेर नमस्कार गर्छौं न अगाडि गएर चिवर लिन्छौं । इक्ष्वाकु क्षत्रिय वंशका हुन् अतः आसन मात्र बिछ्याइदिने, इच्छा भए बस्छ यसभन्दा बढि केही नगर्ने भन्ने निर्णय गरे ।

भगवान अगाडि आइपुग्नु भयो । उहाँको सारा शरीरमा प्रभामण्डल छाएको थियो । पाँचै जना आकर्षित भए । उहाँको शरीरबाट मैत्रीको तरंग प्रवाहित भइरहेको थियो । उनीहरू प्रभावित भए र एकाएक सबैले उठेर अभिवादन गरे । एकजनाले हातको पात्र र चिवर लिए । एक जनाले आदर पूर्वक आसन बिछ्याइदिए । अर्कालेे खुट्टा धुनको लागि पानी दिए, अर्कोले खुटा टेक्न पिर्का राखे र पैताला रगड्ने काठ राखिदिए । भगवान बिछ्याइएको आसनमा बस्नु भयो, खुट्टा धुनु भयो र कुराकानी शुरू भयो ।

पाँचै जनाको मनमा अझ पनि संदेह थियो । भगवानलाई आयुष्मान भनेर सम्बोधन गर्दै थियो । जसरी आज पनि आफू भन्दा कान्छोलाई चिरंजीवी र जेठोलाई पूज्य भन्ने गरिन्छ । त्यस्तै त्यस समयमा पनि कान्छोलाई आयुष्मान अथवा नाम लिएर बोल्ने गर्दथ्यो । तिनीहरूको विचारमा तथागत उमेरमा मात्र होईन ज्ञानको उपलब्धिमा पनि कान्छो थिए । किनभने उनी तपच्यूत भएका थिए ।

भगवानले उनीहरूको भूल सुधार गर्दै भन्नुभयो तथागतलाई नाम लिएर, आयुष्मान भनेर बोलाईदैन । उनी त अब सम्यक् सम्बुद्ध भइसक्यो । तर तिनीहरूलाई विश्वास थिएन । व्रत उपवासबाट नै मुक्ति हुन्छ भन्ने मान्यतामा उनीहरूको विश्वास थियो त्यसैले भगवानको कुरा सुन्ने पक्षमा नै थिएन । भगवानले फेरि भन्नुभयो "आज भन्दा पहिला कहिले पनि सम्यक् सम्बुद्ध भएको दावी गरेको थिएन, अब भइसकें त्यसैले नै भनीरहेछु ।" यो सुनेर कौडिण्यले सोचे कि सायद यो व्यक्तिले झूठो बोलिरहेको छैन । राजमहलमा राजकुमार हुँदा पनि थिनी सत्यवादि कहलाईन्थ्यो । हामी संगै छः वर्ष रहँदा पनि थिनमै कहिले पनि झूठो बोलेन । कसलाई थाहा शायद थिनी साँच्चै सम्यक् सम्बुद्ध भए कि । फेरि भगवानको मुहारमा हेरे, उहाँमा छाएको मैत्री तथा करूणाको आभा देखे र आश्वस्त भए । महापुरुषहरूको शरीरका बत्तीस लक्षणलाई हेरे, आफूले अध्ययन गरेको शास्त्र अनुसार हेरे, झन विश्वास जाग्यो । भगवानको उपदेश सुन्न तयार भए ।

सम्यक सम्बुद्धले दिनुभएको त्यो प्रथम उपदेश के थियो त ? जुन उपदेशले लोकचक्रमा फसिरहेका व्यक्तिहरूलाई धर्मचक्रमा प्रतिष्ठापन गर्ने कार्यको शुभारम्भ गर्नु भयो त्यसैले नै धर्मचक्र प्रवर्तन भनियो । वास्तवमा त यी पाँचजना साथीहरूलाई उपदेश दिनुभएको थियो तर समस्त मानव जातिको दुःख विमुक्तिको लागि भगवान बुद्धको पहिलो मार्ग निर्देशन हुनगयो । यस्को व्याख्या व्याकरणमा विवरण, बिश्लेषणमा ४५ वर्ष सम्म हजारौं उपदेश भए । यो प्रथम उपदेश नै उहाँको समस्त शिक्षाको आधार भयो ।

आऊ बुझौं, त्यो उपदेश के थियो ? कस्तो थियो धर्मचक्र प्रवर्तन ?

पाँचै जना श्रोताहरूको मनमा संदेह थियो कि कठोर तपको मार्ग त्यागेर सिद्धार्थ गौतमले उचित गरेन । अतः उपदेश शुरू गर्नु हुँदै उनीहरू तथा अन्य धेरैको शंका निवारण गर्ने मार्ग प्रशस्त गर्नु भयो ।

कोही व्यक्ति प्रव्रजित भयो भने सुखद तर काम-भोग र विषय वासनामा उल्झाई राख्ने मार्ग परित्याग गर्दछ । ठीक त्यसको विपरीत शरीरलाई दुःख दिने दुखद मार्ग अपनाउँदछ जुन अध्यात्मको प्रगतिमा बाधक बन्दछ । यी दुवै कठिन मार्ग हुन्, दुवैबाट बच्नु पर्दछ ।

(साभार- बुसं २५४८, वर्ष-२१, अङ्क-३)

Downloaded from http://www.dhamma.digital

धम्मपद-२०१

■ रीना तुलाधर
'परियत्ति सद्धम्म कोविद'

न मोनेन मुनि होति-मुल्हरूपो अविद्दसुं
यो च तुलं व पग्गय्ह-वरमादाय पण्डितो
पापानि परिवज्जेति-स मुनी तेन सो मुनी
यो मुनाति उभो लोके-मुनी तेन पवुच्चति

अर्थ- मूर्ख भईकन, विद्या हीन भईकन केवल मौनव्रत धारण गर्दैमा कोही मुनि बन्दैन । तराजु समाउने झैं उत्तम विचार लिई पाप र पुण्य चिनी पाप छोड्नेलाई मुनि भनिन्छ । फेरि आध्यात्मिक र बाहिरिक दुबै लोकलाई बोध गर्न सक्नेलाई मुनि भनिन्छ ।

घटना- उपरोक्त गाथा भगवान बुद्धले जेतवन विहारमा बस्नु हुँदा तीर्थंकरहरूको कारणमा भन्नु भएको थियो ।

तीर्थंकरहरू भोजन गर्न जाने ठाउँमा "सुखी होस्, आयु बढोस्, शान्ती होस्, फलानो फलानो ठाउँमा हिलो छ, काँडा छ त्यस्तो ठाउँमा नजानू भनी" आशिर्वाद दिने गर्थे र त्यसपछि मात्र फर्कथे । तर भिक्षुहरू केही नबोली फर्कने गर्थे । अत: मानिसहरूले भिक्षुहरूको निन्दा गर्न थाले । भिक्षुहरूले यो कुरा भगवान बुद्ध समक्ष जाहेर गरे ।

त्यसपछि भगवान बुद्धले आज्ञा हुनु भयो- "भिक्षुहरू अबबाट तिमीहरूले भोजन गर्ने ठाउँमा अनुमोदना गर्ने गर । भोजन बोलाउने दाताहरूलाई मन प्रसन्न हुने गरीकन कुरा गर्नु ।" भिक्षुहरूले त्यस्तै गर्न थाले । भिक्षुहरूको मैत्रीपूर्ण अनुमोदनाबाट खुशि भएर मानिसहरूले भिक्षुहरूलाई धेरै निमन्त्रणा, मान सत्कार गर्न लागे । यो देखी तीर्थंकरहरूले भन्ने गरे- "हामी मुनिहरू मौन धारण गर्ने गर्छौं । श्रमण गौत्तमका श्रावकहरू भोजन गराउने ठाउँमा पनि लामो लामो धर्म देशना गरी हिँड्छ ।"

जब भगवान बुद्धले तीर्थंकरहरूको यस्तो आलोचना सुन्नुभयो, भिक्षुहरूलाई यस्तो भन्नुभयो- "भिक्षुहरू कसैले मौन धारण गर्दैमा त्यसलाई म मुनि भन्दिन । किनकि कोही केही नजानेर चूप लागेर बस्छन्, कोही आफैमाथि पूर्ण विश्वास नभएर चूप लाग्छन्, कोही आफूले जानेको कुरा अरुले नजानोस् भन्ने कपटी मनले चूप लाग्छन् । त्यसैले मौन बस्दैमा कोही मुनि बन्दैन । पाप जति शान्त गर्न सक्नेलाई मात्र मुनि भनिन्छ ।" यसरी आज्ञा भई भगवान बुद्धले उपरोक्त गाथा भन्नुभयो ।

बर्माय् हनेज्या जूगुया लसताय्

■ आनन्द मानसिंह तुलाधर

बिक्रम सम्वत् २०६३ सालया
फागुपुन्हीस पिदंगु धर्मकीर्ति
लय्पौ स्वस्वं सत्रपेजया अन्तिम कोलमय्
रंगुनया म्यानमार सरकारं निम्ह बौद्ध अनुयाई
गुरुमां सुजाता व उपासक द्रब्यमानसिं (भाईराजा साहुपिन्त)
रंगुनया महापासाण गुफाय् त:जिक आयोजना याना ।
सद्धम्म जोतिक धजया उपाधि
सम्मान या:गुया भिं समाचारं लय्ताया च्वना ।
थुज्व:गु महान पुण्य कार्य याना दिईगुया सन्दर्भय् ।
बर्मा सरकारं तकनं विभूषित या:गु गौरवया खँ: ।
उपासक द्रब्यमानसिंहया थुज्व:गु तफा: नुगलं ।
याना दिइगु युग युग तकं थिर जुइगु कार्यस,
सकल परिवार पिनिगु मंका ग्वहालिं
बुद्धधर्म चीरस्थाई जुयमा धैगु अभिप्रायं
थ्व धर्मकीर्ति विहारया स्वरूप बाँलाका:
संघयात ल: ल्हाना दिइम्ह दाता द्रब्यमानसिंह,
प्रमुख सकल परिवार पिन्त निरोगि तथा दीर्घायू
कामना मनंतुसे वयक: साहु प्रमुख सकल परिवार पिन्त
थ्व भिंतुनाया सगं छ्पा: आनन्दमानसिंह तुलाधरया
सकल परिवार पाखें ल:ल्हाना च्वना ।
चिरं तिट्ठतु सद्धम्मो !!!

त्याकबा:

■ दुर्गा गुरुजु

बुद्ध छ तब्या विश्व स्वया: नं
सिमा थें मानवपिनि निम्तिं
छंगु हे हाहि उखे थुखे लाना:
ब्वदनाच्वन थौं न्यंकभनं ।
कचा मचा छंगु यक्व दतंला
ह्वइच्वन थी थी नस्वा: स्वांत
ध्यनाच्वन थौंतक ज्ञानया ज:
न्ह्यलं थनीगु नस्वा:या रूपय् ।
थुगु दिन छंगु न्ह्या: न्ह्या: वयेवं
वइच्वन बसन्त नं ल्यू ल्यू
न्ह्यइपुसेच्वंगु पंछिया सलं
फसं ब्वयेका हयाच्वन न्यंक ।
थौंतक छंगु उगु पुसा स्वाँया
पिया हे वयाच्वन पृथ्वी छगलं
बुयावल बुयावल यचुसेच्वंक
विश्व छगुलिं हे झलमल धायेक ।

बुद्धको भनाई र गराई : एक चर्चा

■ मदनरत्न मानन्धर

नेपालका महामानव भगवान बुद्धको जीवनी अध्ययन गर्दा उहाँको भनाई र गराईमा पाइने तादात्म्यता अत्यन्तै प्रशंसनीय, मननीय र ग्रहणीय पाउँछौं ।

जबसम्म उहाँले 'बुद्धत्व' प्राप्त गर्नु भएको थिएन तबसम्म आफूलाई 'बुद्ध' हुँ भनी कहिल्यै भन्नु भएन । त्यतिबेलाका महान कहलिएका विद्वानहरूकहां विभिन्न विद्या अध्ययन गर्दा पनि आफूले चिताए जस्तो ज्ञान प्राप्त नहुँदा देखि स्वयंबाट ज्ञानको खोजीमा आफूलाई समर्पित गरि 'बुद्धत्व' प्राप्त गर्दासम्म करिब ६ बर्ष (५ बर्ष १० महिना) व्यतित भईसकेको थियो । यसै क्रममा आफ्नै देशका पाँचजना ब्राह्मण कुमारहरू उहाँबाट 'अनुपम र उच्चतम' ज्ञान प्राप्त हुनासाथ आफूले पनि त्यो ज्ञान आत्मसात् गर्न उहाँको सेवा सुश्रुषामा समर्पित थिए । सिद्धार्थले अन्न, जल पूर्ण त्याग गरि दुष्कर तपस्या गर्दा पनि वाञ्छित ज्ञान प्राप्त नभएकोले पुन: अन्त, जल ग्रहण गरेको देखी ती ब्राह्मण कुमारहरू 'सिद्धार्थ पथभ्रष्ट भए, अब ज्ञान प्राप्तिको आश छैन' भनी हतोत्साहित भइ उहाँलाई एक्लै छोडी अन्यत्रै लागेका थिए। तरपनि उहांमा कुनै द्वेष, पश्चात्ताप र आक्रोश थिएन नकि साथीहरू हतोत्साही भएको देखी झुठा आश्वासन नै दिनुभयो । अन्तत: निरन्तर र अथक परिश्रम र प्रयासबाट 'बुद्धत्व' को ज्ञान प्राप्त गर्नु नै भयो र आफूलाई 'बुद्ध' भनी घोषणा गर्नुभयो ।

'बुद्धत्व' प्राप्तिदेखि 'महा परिनिर्वाण' हुनु केहि क्षण अघिसम्म गरि करिब ४५ बर्ष (४४ बर्ष १० महिना) सम्म उहाँले आफ्नै अनुभव, अनुभूति र अभ्यासबाट सिकेका, जानेका र निखारिएका ज्ञान, शिक्षा र उपदेश मात्र दिनुभयो । उहाँबाट प्रदत्त कुनै पनि शिक्षा वा उपदेशमा कहिं कतै लेस मात्र पनि साम्प्रदायिकता, अव्यवहारिकता, कृत्रिमता र अतिरञ्जना पाइन्दैन । त्यसैले होला संसारका महान दार्शनिकहरू, विद्वान पण्डितहरू, बैज्ञानिकहरू, विभिन्न धर्मगुरूहरू र यहांसम्म कि उहांको घोर विरोध गर्ने विरोधीहरू पनि उहांका प्रशंसक नै रहे ।

'सब्बे भायन्ति मच्चुनो' अर्थात् 'मृत्यु देखि सबै डराउँछन्' तसर्थ कसैले पनि कसैको घात (हिंसा) नगरोस् भनी उहां भन्नुहुन्छ । उहांले कहिल्यै प्राणी हिंसा गर्नु भएन, बल्कि मृत्योन्मुख कतिपय प्राणीहरूलाई मर्नबाट बचाउनु भयो । बाल्यावस्थामा देवदत्तको वाण प्रहारबाट घाइते हाँसलाई औषधि मूलो गरि बचाउनु भयो । यज्ञशालामा बलि दिन तयार गरेका सयौं पशुपंछिलाई जीवनदान दिन लगाउनु भएर उद्धार गर्नुभयो । मातृहत्या गर्न समेत अग्रसर भएका अंगुलिमाललाई आफ्नो शिक्षा द्वारा बोध गराई पवित्र जीवन यापन गराउनु भयो ।

भगवान बुद्धप्रति सर्वसाधारण देखि राजासम्मले प्रकट गरेको आदर सम्मानबाट ईर्ष्यालु भएका देवदत्तले आफूपनि 'बुद्ध' को स्थानमा बसुँ र सबैको मानसम्मान बटुलुँ भन्ने कलुषित भावनाले प्रेरित भई बुद्धको हत्या गराउन अनेकन उपाय गरे । गुप्त रूपमा हत्याराहरू पठाए, हात्तिलाई मादक पदार्थ खुवाई बहुला बनाई बुद्धलाई कुल्चोस् भनी बुद्ध आउने बाटोमा धपाउन लगाए । तर बुद्धको भव्य एवं शुद्ध व्यक्तित्वको अगाडि ती हत्याराहरू नतमस्तक भए र बुद्ध शिक्षामा दिक्षित भए । मूढ प्राणी हात्तिसमेत बुद्धलाई देख्नासाथ आज्ञाकारी कुकूर झैं बुद्धको सम्मुख थचक्क बसी सुँडले बुद्धको पाउ सुम्सुम्याउन पुगे ।

बुद्ध हत्याको आफ्ना प्रयासहरू विफल भएको देखी देवदत्त आफै बुद्धको हत्या गर्न कम्मर कसेर लागे । पहाडी बाटोमा बुद्ध हिँड्दै गर्नु हुँदा ऊ आफू पहाडको माथितिर गई त्यहांबाट तल ढुंगा खसालेर बुद्धलाई थिच्न खोजे । संयोगवश त्यो ढुंगा अर्कै ढुंगामा बजिई टुक्रा टुक्रा भई भुईमा छरिन पुगे तर एउटा सानो टुक्रा उछिट्टिएर बुद्धको पाइतालाको बुढी औंलालाई रक्ताम्य पारे । तथापि बुद्धले देवदत्तप्रति कत्तिपनि द्वेष भाव प्रकट गर्नु भएन, बल्कि असीम करूणा र मैत्रीपूर्वक नै व्यवहार गरे । बरू उनै देवदत्त पछि आफ्नो कुकृत्यप्रति लज्जाबोध भई बुद्ध समक्ष माफि माग्न आउँदा बुद्धलाई भेट्नु अगावै बाटोमा प्राण त्याग गरे ।

शाक्य र कोलिय बिच रोहिणी नदीको पानी बाँडफाँड गर्ने विषयमा छेड्न लागेको युद्धलाई बुद्धले 'पानी भन्दा रगतको मूल्य बढी हुन्छ' भन्ने मनोबैज्ञानिक उपदेशबाट दुईपटकसम्म रोकन सफल भए ।

बुद्धले "सबै प्रकारका पापकर्म नगर्नु, कुशलकर्म जतिसक्दो गर्नु र चित्तलाई स्वच्छ र निर्मल बनाउनु" भन्ने

Downloaded from http://www.dhamma.digital

जुन उपदेश दिनुभएको थियो त्यो उपदेशलाई उहांले आफै व्यवहारमा पनि उतारी सबैलाई उदाहरण दिनुभएको घटनाहरू थुप्रै छन्। उहां अत्यन्तै स्वच्छ, शुद्ध र पवित्र व्यक्तित्वका धनी हुनुहुन्थ्यो। उहाँबाट कुनैपनि पापकर्म भएको पाइन्दैन तसर्थ उहां 'अरहं' अर्थात् 'गुप्त रूपले गरिने पाप समेत नगर्ने' गुणबाट सुशोभित हुनुहुन्छ। जीवनको ४५ बर्षसम्म दिन-रात नभनी, घाम-पानी, ठण्डि-गर्मी, टाढा-नजिक, साना-ठूला, राजा-रंक, धनी-गरिब, पुरुष-महिला, छूट-अछूट, शक्त-अशक्त, शिष्य-अशिष्य, रूपवान-अरूपवान आदि केहि नभनी, भेदभाव नगरी केवल दुःख मुक्ति, केवल दुख रहित अवस्थाको कामना गरी उहाँले अनवरत रूपमा धर्मको शिक्षा, ज्ञानको उज्यालो, ध्यानको अभ्यास गराउने कार्यमा आफूलाई सतत् समर्पित गर्नु भएको कुशल कर्म नभई अकुशल कर्म हुनै सक्दैन। यस्तो जीवन्त स्व-उदाहरणका घटना अत्यन्त विरलै मात्र देख्न, सुन्न र जान्न पाइन्छ। चित्त शुद्धिका लागि उहांबाट 'विपस्सना' जस्तो जीवनदायिनी, मुक्ति दायिनी, भवतारिणी, विमुक्तिबोधिनी, सार्वजनीन, सार्वदेशिक र सर्वकालिक उपाय नै सिकाउनु भएको छ। त्यो उपाय उहां आफैले उपयोग गरी आफू स्वयंले दुख मुक्तिको अवस्था प्राप्त गरी अनि मात्र सबैका लागि सर्वसुलभ बनाउनु भएको हो।

उहाँको भनाई र गराईमा रत्तिभर पनि अन्तर वा असामन्जस्यता पाइन्दैन, तसर्थ उहांलाई सम्बोधन गरिने अनेकन नाम मध्ये 'यथावादी तथाकारी–तथावादी यथाकारी' अर्थात् 'जस्तो भनाई त्यस्तै गराई–जस्तो गराई त्यस्तै भनाई (भएका महान व्यक्तित्व)' पनि एक हो।

भगवान बुद्धमा पाइने यो अद्वितिय गुण देशका नीति निर्माताहरूमा अझ भनौं मानवमात्रमा पनि भई दिएको भए आजको जस्तो हिंसामय, दुखमय, अभावमय, द्वन्द्वमय, निराशामय समाज, देश र विश्व नहुने थियो होला। शायद यस्तो अवस्थाको अनुभूति पाउन धेरै समय पर्खिनु पर्ने होला। तर याद राखौं कल्पना, जपना र कामना मात्रैले त्यस्तो अवस्थाको सिर्जना हुने होइन। तपाईं, हामी सबैले व्यक्तिगत तवर मै ती गुणलाई आफूमा उत्पन्न गर्न सकेमा त्यो समय, त्यो अवस्था धेरै टाढा छैन– भनाई र गराईमा अन्तर नल्याऔं।

अस्तु।

श्रद्धेय अश्वघोष भन्तेको ८१ औं जन्मदिनको सन्दर्भमा

सुधारवादी विचारक श्रद्धेय अश्वघोष भन्ते

■ विजयलक्ष्मी शाक्य

वुद्धको उपदेश मात्र सुन्नलाई होइन भन्ने,
सुनेर मनै देखि आचरण सुधारौं भन्ने,
व्यवहारमा पनि उपदेशलाई अपनाऔं भन्ने
यस्तो रहेछ श्रद्धेय अश्वघोष भन्ते।

अध्ययन गोष्ठीमा आएका युवावर्गलाई घच्घच्याउने,
निदाएका नरनारीलाई विउँताउन खोज्ने,
विउँझिएकालाई सचेत हुनु पर्‍यो भन्ने,
कस्तो सचेतक रहेछ श्रद्धेय अश्वघोष भन्ते।

धर्म प्रचार गर्न पहिले आफू परिवर्तन हुनु पर्ने भन्ने,
सयौं धार्मिक पुस्तक लेखेर कहिले पनि नथाक्ने,
८१ औं बर्षको उमेरमा पनि धर्म प्रचार गरि नथाक्ने,
कस्तो उद्यमशील रहेछ श्रद्धेय अश्वघोष भन्ते।

पंचशील प्रार्थना केवल कर्मकाण्ड नहोस् भन्ने,
शील पालना गर्दा शान्ति र आनन्द आउँदछ भन्ने,
अनेक कथा सुनाएर, लेखेर बुझाउन खोज्ने,
यस्तो धर्म प्रचारक रहेछ श्रद्धेय अश्वघोष भन्ते।

घर परिवार सप्रियमा समाज देश सुध्रिन्छ भन्ने।
निति नियम व्यवहारमा सधैं सुधार होस् भन्ने,
देशको शासन व्यवस्था बारे सँधै चिन्ता पोख्ने,
यस्तो सुधारवादी विचारक रहेछ श्रद्धेय अश्वघोष भन्ते।

[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]
२०५४ असार २४	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]

बौद्ध तीर्थयात्रा एक अनुभव

■ कल्पना शाक्य

२०६३ पौष ५ गते Dec 20th 2007 बुधवार धर्मकीर्ति विहार काठमाडौंबाट आयोजित बौद्ध चारधामका लागि ना १ ख गाडी नं २६३ ज्योति भवनबाट विहान ७:१५ बजे नेपालको लुम्वीनी बुद्ध जन्मेको महानस्थलतर्फ प्रस्थान गऱ्यौं । त्यस दिन हामी राती ८:00 बजे मात्र लुम्वीनीमा पुगेका थियौं । हामी धर्मकीर्ति विहारवाट निर्मित गौतमी विहारमा बस्यौं ।

२०६३ पौष ६ गते विहान गौतमी विहारमा भगवान बुद्धको दर्शन गरेर लुम्बिनीमा पूजाको लागि गयौं । पूजा सिद्धिएर खाना खाएर दिउंसोको १ बजे हामी कुशीनगर भगवान बुद्ध परिनिर्वाणस्थल तर्फ प्रस्थान गऱ्यौं । बेलुका ८ बजे कुशीनगरमा पुग्यौं ।

२०६३ पौष ७ गते बिहान ९ बजेतिर विहारबाट भगवान बुद्ध परिनिर्वाणस्थलतिर पुग्यौं । बुद्धको परिनिर्वाण मूर्ति ठूलो रहेछ । यहां पनि बुद्ध पुजा गरियो । पुजा सिद्धेपछि खाना खाएर त्यहि दिन ११ बजे लखनउ तर्फ लगियो । लखनउ पुग्दा ९:४५ बजेको थियो ।

२०६३ पौष ८ गते ६:३० बजे लखनउबाट संकाश्य तर्फ लगियो । संकाश्य दिउंसो ४ बजे पुगियो । यहां सुन्दर विहार रहेछ । प्रशस्त पानीको सुविधा आनन्दको वातावरण ठूलो ठाउँ रहेछ ।

२०६३ पौष ९ गते संकाश्यको मन्दिरतर्फ दर्शन गर्न गयौं । त्यहां पनि अशोक स्तम्भ रहेछ । उक्त अशोक स्तम्भको माथि-हात्तिको मूर्ति राखिएको रहेछ । त्यहां पनि बुद्ध पुजा गरियो । त्यस दिन संकाश्यमै आरामको लागि राखियो ।

२०६३ पौष १० गते ५:१५ बजे सारनाथ वाराणसी तर्फ लगियो । बेलुका ८:३० बजे मात्र सारनाथमा पुग्यौं । १६ घण्टाको लामो यात्राले धेरै गाऱ्हो भएको थियो । त्यहां पनि धर्मकीर्ति विहारवाट निर्मित विहार रहेछ ।

२०६३ पौष ११ गते भगवान बुद्धले धर्मचक्र प्रवर्त्तन गरेको ठाउँ सारनाथमा बुद्धपुजा गरियो । २०६३ पौष १२ गते काशी र विश्वनाथ मन्दिर घुम्न गयौं ।

२०६३ पौष १३ गते विहान ६ बजे बुद्धगया तर्फ लगियो । बीचमा सुजाताले क्षीर दान गरेको ठाउँमा पनि दर्शन गऱ्यौं । बुद्धगया पुग्दा दिउंसोको ४ बजेको थियो ।

२०६३ पौष १४ गते भगवान बुद्धले बुद्धत्व प्राप्त गरेको ठाउँमा बुद्ध पुजा गरियो । त्यहां बोधी बृक्षको दर्शन पनि गऱ्यौं । बुद्ध गयाबाट दिउंसो ३ बजे राजगिरीतर्फ प्रस्थान गरियो । राजगिरीमा ६ बजे पुगेको थियो ।

२०६३ पौष १५ गते विहान ७ बजे राजगिरीवाट नालन्दा विश्वविद्यालयको भ्रमण गरी राजगिरीको रोपवेमा चढियो । रोपवेवाट माथि गएपछि ठूलो स्तुपा रहेछ । सान्है सुन्दर ठाउँ रहेछ । त्यहांवाट फर्केर तातो पानी कुण्ड र बेलुवन विहार घुम्दै ५ बजेतिर राजगिरीको विहारतर्फ फर्कियौं ।

२०६३ पौष १६ गते राजगिरीवाट विहान ६ बजे पटना तर्फ लगियो । बाटोको विचमा पर्ने ठूलो चैत्यको दर्शन गर्दै पटना पुग्दा विहानको ९ बजेको थियो । पटना म्यानमार वुद्धिष्ट विहारमा बस्ने व्यवस्था मिलाइयो । त्यस दिन पटनाको बजारहरू घुम्यौं ।

२०६३ पौष १७ गते विहान ६ बजे विरगंजतर्फ लगियो । यसरी भारत छाडेर नेपालको विरगंज पुग्दा ६ बजेको थियो । विरगंजमै बसियो ।

२०६३ पौष १८ गते विरगंजबाट विहान ६ बजे मनकामना हुदै बेलुका ७ बजेतिर काठमाण्डौ पुग्यौं ।

यसरी हामीलाई यात्रामा सम्मिलित गराउने विद्यासागर दाई विभिन्न ठाउंको जानकारी दिने गुरुमांहरू र गन्तव्यसम्म सफल पूर्वक पुऱ्याउने स्वयम्भु दाई र सबै सहयात्रीहरू प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

।। आरोग्या परमालाभा, सन्तुट्ठि परम धन, विस्सासा परमञाति, निब्बान परम सुख ।।

सम्यक् सम्बुद्ध प्रति नतमस्तक हुँदै स्वास्थ्य सेवामा समर्पित धर्मकीर्ति विहारको [illegible] क्लिनिक [illegible]

प्रत्येक महिनाको

पहिलो शनिवार	डा. [illegible] शाक्य	सामान्य चिकित्सा विज्ञ	[illegible] ९:३०
दोस्रो शनिवार	डा. मोतिराज बज्राचार्य	मुटु रोग विशेषज्ञ	[illegible] १०:३०
तेस्रो शनिवार	डा. [illegible] श्रेष्ठ	डाइबेटिक विज्ञ	[illegible] १०:००
चौथो शनिवार	डा. मोतिराज बज्राचार्य	मुटु रोग विशेषज्ञ	[illegible] १०:३०
प्रत्येक पूर्णिमा	डा. सुरेन्द्र शाक्य	सामान्य चिकित्सा विज्ञ	[illegible] १०:३०

धर्मकीर्ति स्वास्थ्य कमिटी श्री घः विहार

Downloaded from http://www.dhamma.digital

"नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स"

मिलिन्द-प्रश्न – २

(संक्षिप्त वृतान्त)

अनुवादक : आनन्द प्रधान

२-पूरण कस्सपसित राजा मिलिन्दको भेट

त्यति बेला राजा मिलिन्द पाँचसय यवनहरूको साथमा सुन्दर रथमा सवार भएर जहाँ पूरण कस्सप हुनुहुन्थ्यो त्यहाँ जानुभयो। गएर पूरण कस्सपलाई कुशल-प्रश्न सोध्नुभयो। कुशल-प्रश्न (सुख र स्वास्थ्य) सोधिसक्नु भएपछि एक छेउमा बस्नुभयो एक छेउमा बस्नु भै पूरण कस्सपलाई यसो भन्नुभयो– भन्ते कस्सप ! संसारलाई कसले पालन गर्छ ? "महाराज ! पृथ्वी (धर्ती) ले संसारलाई पालन गर्छ।"

भन्ते कस्सप ! यदि धर्तीले संसारलाई पालन गर्छ भने अवीचि नरकमा जाने जीव (प्राणी) ले धर्तीलाई अतिक्रमण (उल्लंघन, नाघ्नेकाम) गरेर किन जान्छ त ?"

राजाले यसो भन्नु हुँदा पूरण कस्सपले न ओकल्न सक्नुभयो न निल्न नै सक्नुभयो, काँध तलतिर भारेर हतबुदि (बुद्धिहीन) भएर बस्नुभयो।

३- मक्खलि गोसालसित राजा मिलिन्दको भेट

त्यसपछि मिलिन्द राजाले मक्खलि गोसाललाई सोध्नुभयो, "भन्ते गोसाल ! के पाप र पुण्य भन्ने कर्म छ ? के राम्रो र नराम्रो कर्मको फल हुन्छ ?"

हुँदैन महाराज ! पाप र पुण्य कर्म भन्ने केही छैन । राम्रो र नराम्रो कर्महरूको कुनै फल हुँदैन । महाराज ! जो यहाँ क्षेत्री भएर जन्मिएको छ ऊ परलोकमा गएर पनि क्षेत्री नै हुन्छ, जो यहाँ ब्राह्मण, वैश्य, शूद्र, चण्डाल अथवा पुक्कुस (तल्लो जातको समाज) छन् तिनीहरू परलोकमा गएर पनि ब्राह्मण, क्षेत्री, वैश्य, शूद्र, चण्डाल र पुक्कुस नै हुन्छन्। पाप र पुण्यले किन हुन्छ र ?

भन्ते गोसाल ! यदि जो यस्तै क्षेत्री छ ऊ परलोकमा गएर पनि क्षेत्री नै हुन्छ र पाप पुण्य कर्महरूले केही हुने होइन भने जो यो लोकमा डुँढे छ, के त्यो परलोकमा गएर पनि डुँढे नै हुन्छ, जो लङ्गडो छ के त्यो लङ्गडो नै हुन्छ जो कनकटो र नकटो छ तिनीहरू त्यहाँ कनकटो र नकटो नै हुन्छन् त !

राजाले यसो भन्दा गोसाल चुप लाग्नुभयो।

त्यति बेला राजाको मनमा यस्तो लाग्यो– "अहो जम्बुद्वीप तुच्छ छ। व्यर्थै यसको यत्रो नाम छ !! कोही पनि श्रमण अथवा ब्राह्मण छैन जसले मसित कुराकानी गर्नसक्नुहुन्छ र मेरा शङ्काहरू मेटिदिन सक्नुहुन्छ।"

त्यसपछि एक दिन राजा मिलिन्दले मन्त्रीहरूलाई सम्बोधन गर्नुभयो– "आजको रात, बडो रमाइलो छ। कुन श्रमण अथवा ब्राह्मण कहाँ गएर प्रश्न सोधूँ ? कसले मसित कुराकानी गर्न सक्नु होला, कसले मेरा शङ्काहरू मेटिदिनु होला ?"

राजाले यसो भन्नुहुँदा सबै मन्त्रीहरू चुप लागेर राजाको मुखतिर हेरेर उभिरहे।

त्यो समयमा सागल नगर, बाह्र बर्षदेखि श्रमण, ब्राह्मण अथवा गृहस्थ पण्डितहरूले खाली थियो। जहाँ राजाले कोही श्रमण ब्राह्मण अथवा गहस्थ पण्डित वास गर्नु भएको छ भनेर सुन्नुहुन्थ्यो त्यहाँ जानु भै उहाँसित प्रश्न सोध्नुहुन्थ्यो। उहाँहरूले राजाले सोध्नु भएको प्रश्नको उत्तर सन्तोषजनक ढंगले दिन नसकेर जहाँ तहाँ जान्थे। जो अन्त कतैतिर जानुँहुदैनथ्यो वहाँ पनि चुप लागेर बस्नुहुन्थ्यो। धेरै जसो सबै भिक्षुहरू हिमालय पर्वततिर जानु भएको थियो। त्यो समयमा हिमालय पर्वतको फेदी (रक्षितताल) मा एक अरब (कोटिशत) अर्हतहरू बास गर्दथे।

४. आयुष्मान अस्सगुत्तले भिक्षु संघलाई बोलाउनु

त्यस बेला आयुष्मान अस्सगुत्तले आफ्नो श्रमण-शक्ति (भिक्षु-शक्ति) ले राजा मिलिन्दको कुरा सुन्नुभयो। सुनिसक्नु भएपछि उनले युगन्धर नामको पर्वतमा भिक्षु संघको एउटा बैठक (सभा) राख्नुभयो र भिक्षुहरूलाई सोध्नुभयो– "आयुष्मानगण ! के कोही भिक्षु यस्तो योग्य हुनुहुन्छ जसले राजा मिलिन्दसित कुराकानी गरेर उनको शङ्काहरू मेटिदिन सक्नुहुन्छ ?"

यस्तो प्रश्न सोध्नुहुँदा ती एक (अरब) ? अर्हतहरू

चुप लागेर बसे। दोस्रो र तेस्रो पटक सोधनी गर्नु हुँदा पनि उहाँ चुप लागेर नै बसी रहे।

त्यति बेला आयुष्मान अस्सगुत्तले भिक्षुसंघलाई भन्नुभयो– "आयुष्मान गण ! तावतिंस भवनमा बेजयन्तको पूर्वतिर केतुमती नामको एउटा विमान (प्रासाद) छ। त्यहाँ महासेन नामका एउटा देवपुत्र बस्नुहुन्छ, उनी राजा मिलिन्दसित कुराकानी गर्न तथा उनको शङ्काहरू मेटिदिन समर्थ (योग्य) हुनुहुन्छ।

५. महासेन देवपुत्रलाई मनुष्यलोकमा आउनको निमित्त याचना (प्रार्थना)

त्यति बेला ती एक (अरब) ? अर्हतहरू युगन्धर पर्वतमा अन्तर्धान (लोप, विलीन) भएर तावतिंस भवनमा प्रगट (देखापर्नु) भए। देवाधिपति शक्रले ती भिक्षुहरूलाई टाढैबाट आउँदै गर्नुभएको देख्नुभयो। उहाँहरूलाई देख्नु भै आयुष्मान अस्सगुत्तको छेउमा जानुभयो र कुशलसमाचार (सुख र स्वास्थ) सोध्नु भै एक छेउमा उभिरहनुभयो। देवाधिपति शक्रले आयुष्मान अस्सगुत्तलाई भन्नुभयो–

"भन्ते ! धेरै ठूलो भिक्षु संघको आगमन भएको छ। म संघको सेवा गर्न तयार छु। कुन कुराको आवश्यकता छ ? पैले के सेवा गरुँ ?"

त्यतिबेला आयुष्मान अस्सगुत्तले देवाधिपति शक्रलाई भन्नुभयो– "महाराज ! जम्बूद्वीपको सागल नामको नगरमा मिलिन्द नामको राजा वादी (वक्ता) वाद (शास्त्रार्थ) गर्नमा अद्वितीय र अपराजेय (जित्न नसकिने) हुनुहुन्छ। उहाँ सबै तीर्थङ्करहरूमा श्रेष्ठ मानिन्छ। उनले भिक्षु संघमा मिथ्यादृष्टि (झूठो धारणा) विषयको प्रश्नहरू सोधेर दिक्क तुल्याउनुहुन्छ।"

शक्रले भन्नुभयो– "भन्ते ! राजा मिलिन्द यहाँबाट निस्किनु भै मनुष्यलोकमा उत्पन्न हुनु भएको हो। अनि भन्ते ! केतुमती विमानमा महासेन नामको देवपुत्र बास गर्नुहुन्छ, जसले उहाँ मिलिन्दसित कुराकानी गरेर उनको शङ्काहरू मेटिदिन समर्थ हुनुहुन्छ। उनै देवपुत्रसित मनुष्यलोकमा जन्म ग्रहण गर्नलाई प्रार्थना (विन्ती, अनुरोध) गरौं।"

त्यसपछि देवाधिपति शक्रले भिक्षुसंघलाई अगाडि लगाएर केतुमती विमानमा जानुभयो। त्यहाँ महासेन देवपुत्रलाई आलिङ्गन (अंकमाल, छाती जोड्नु) गरेर भन्नुभयो– "मारिस ! (देवलोकमा परस्परमा सम्बोधन गरिने आदरार्थी शब्द) भिक्षु संघले तपाईलाई मनुष्यलोकमा उत्पन्न (जन्म ग्रहण) हुनको लागि प्रार्थना गर्दछ।"

होइन भन्ते, मनुष्यलोकमा मेरो केही काम छैन। त्यहाँ कामधन्दाको झञ्झटले मानव जीवनमा सुख छैन। भन्ते म देवलोकमा नै क्रमश: (विस्तारसित) जन्म ग्रहण गर्दै जाँदा मुक्त भएर जानेछु।

दोस्रो र तेस्रो पटक पनि शक्रलाई प्रार्थना गर्दा महासेन देवपुत्रले त्यही कुरो भन्नुभयो– "हुँदैन भन्ते।"

त्यतिबेला आयुष्मान अस्सगुत्तले भन्नुभयो– "मारिस ! देवताहरू लगायत यो सम्पूर्ण लोक (संसार) मा खोज्दा पनि तपाईं छोडेर अरु कोही पनि यी आँखाले देखेनन् जसले राजा मिलिन्दको तर्कहरूलाई काटेर शासन (धर्म) को रक्षा गर्न समर्थ हुनुहुन्छ। भिक्षु संघले तपाईंसित प्रार्थना गर्दछ कि तपाईंले मनुष्यलोकमा जन्म ग्रहण गर्नु भै दसबल (बुद्ध) को शासनको रक्षा गर्नुहोस्।

"मैले राजा मिलिन्दको तर्कलाई काटेर शासन (धर्म) को रक्षा गर्नसक्छु" भन्ने यो कुरो सुनेर महासेन अत्यन्त खुशी हुनुभयो। अनि उहाँले यस्तो वचन दिनुभयो– 'हुन्छ त भन्ते ! म मनुष्यलोकमा जन्म ग्रहण गर्नेछु।"

त्यसपछि ती भिक्षुहरूले देवलोकमा काम पुरा गरेर तावतिंस लोकमा अन्तर्धान भै हिमालय पर्वतको रक्षिततल (फेदी) मा प्रगट भए।

६. अस्सगुत्तले रोहणलाई दण्ड कर्म दिनु

त्यहाँ आयुष्मान अस्सगुत्तले भिक्षु रोहणलाई सोध्नुभयो– "आयुष्मानगण ! यो संघमा यस्तो कोही भिक्षु हुनुहुन्छ जो हाम्रो बैठक बसी रहेको बेलामा अनुपस्थित हुनुहुन्थ्यो ?"

यस्तो प्रश्न सोध्नु हुँदा कुनै भिक्षुले भन्नुभयो– "भन्ते ! आयुष्मान रोहणले आजभन्दा सात दिन अगाडि नै हिमालय पर्वतमा प्रवेश (पस्नु) गर्नु भै समाधि लगाउनु भएको छ।"

उहाँ भएको ठाउँमा दूत (प्रतिनिधि) पठाऊ।"

आयुष्मान रोहण पनि उति नै बेर समाधिबाट उठ्नु भयो र "मलाई संघले बोलाई रहेको छ" भन्ने कुरो थाहा पाएर त्यहाँ अन्तर्धान हुनु भै रक्षिततलमा एक अरब अर्हतहरूको अगाडि प्रगट हुनुभयो। *क्रमश:*

Downloaded from http://www.dhamma.digital

श्रद्धाया स्वाँ देछाना

संस्कार अनित्य खः उत्पन्न जुयाः फुनावनीगु स्वभाव खः ।
उत्पन्न जुयाः मदयावनीगु स्वभावयात शान्त याय्‌गु हे सुख खः ।

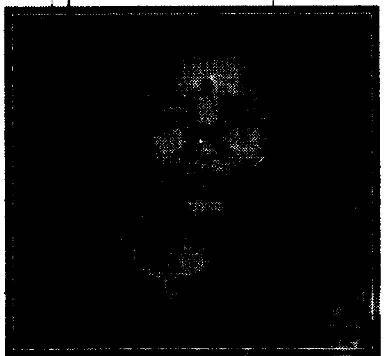

सानुमाया रञ्जितकार

बुदिं– विसं २००३ आश्विन ९ गते, बिहीवार (शुक्ल पक्ष एकादशी)
दिवंगत– विसं २०६३ माघ २७ गते, शनिबार (फागुन कृष्णपक्ष)
सक्व चलाखु त्वाः, वज्रयोगिनी-६

जिमि अतिकं योम्ह जहान
सानुमाया रञ्जितकार
मदुगु खुला (६ महिना) दुगु पुण्यतिथिस
दिवंगत जुम्हसिया गुण लुमंकाः श्रद्धा
सुमनया स्वाँ देछासे थुजोगु दुःखया इले
जिमित विचाः हाय्‌का दीपिं सकसितं
कृतज्ञता देछाना ।

जहान माधव नारायिण रञ्जितकार

काय्‌पिं–
बैकुण्ठ नारायण रञ्जितकार
न्हुच्छे नारायण रञ्जितकार
केशव नारायण रञ्जितकार

भौपिं–
लक्ष्मी देवी रञ्जितकार
रमिता रञ्जितकार
सम्झना रञ्जितकार

म्ह्याय्–
लक्ष्मीदेवी रञ्जितकार

जिलाजं–
कृष्णकुमार रञ्जितकार

छ्यपिं–
कपिल, कपिना, किरण, कविता, रोना, रविना, कृतिका, सबिना, रोनिस ।

अनिच्चावत संखारा

**अनिच्चावत संखारा उप्पादवय धम्मिनो
उपज्जित्वा निरुज्झन्ति तेसं ऊपसमोसुखो**

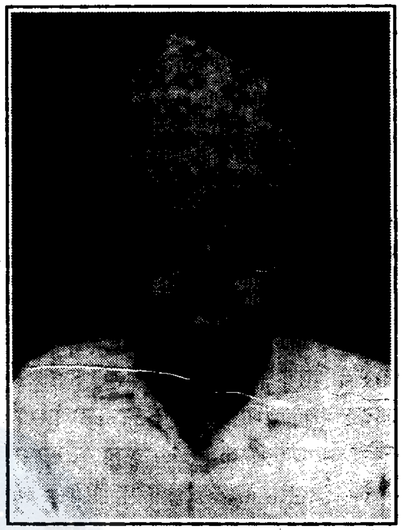

जितगोविन्द महर्जन

जन्म– १९९४ साल
दिवंगत– २०६४ असार ४ गते, सोमबार
ल.पु.जि. सिद्धिपुर (ठसि) घपि

सिद्धि मंगल बुद्ध विहारया उपासक
जितगोविन्द महर्जन
दिवंगत जुया दीगुलिं वयकःया छ्यैंज पिसं
संसारया अनित्य स्वभावयात लुमंकाः
धैर्य धारण याय्‌फय्‌मा धका
सिद्धि मंगल बुद्ध विहारया सकल
उपासक उपासिकापिन्सं श्रद्धाञ्जली
देछानाच्वना ।

श्री सिद्धि मंगल बुद्ध विहार
ल.पु.जि. सिद्धिपुर (ठसि) खुसिलँ ।

जिन्दगीको यात्रामा भेट भयो धम्मवती गुरुमां

■ भिक्षु गौतम

"दु:ख सुख सजिएका हुन्छन् प्राणमा
दुई शब्द चढाएँ पाठकहरूको चरणमा"

मानिस जन्म हुनु नै दु:ख हो। आमाको गर्भमा दश महिना बसेर जन्म भएपछि रुने कराउने गर्छौं। त्यो एउटा सूचना हो। म दु:खको भवसागरमा आइपुगें भनेर च्याँ च्याँ रुँदै मानिसले मानिसप्रति प्रभावित पारेका हुन्छन्। म आफैले आफूलाई नै सम्झेर ल्याउँदा कता कता दु:खमा डुबुल्की मार्दै गरेको भान हुन्छ। निम्न वर्ग बुवा आमाको कोखमा जन्म लिएपछि पढ्न लेख्न आर्थिक कमजोरी, निम्न वर्गमा भएकोले पढ्न मन हुँदाहुँदै पनि बीचमै छोडी दिन रात मेला-पात, घाँस-दाउरा, स्याउला, गोठाले जिन्दगी अनि उकाली ओराली लेख बेंशी, पहाड, पाखापखेरासँग मितेरी गाँस्दै जिन्दगी जसो तसो गुजार्दै थिएँ। एकदिन एकान्तमा बसेर कल्पनामा विशाल विशाल सपना कल्पेर म घरमा कोही नभएको मौकापारी घरबाट निस्केर हिंडें। जिउमा एकसरो लुगा सिवाय केहि छैनन्। त्यो घरदेखि माथिको उकाली चढे थकाई मार्दै थकाई मार्दै हिंडेर घुम्ती र कुइनेटाहरू पारगरेपछि चित्रे भन्ने ठाउँ आई पुग्यो। त्यहाँबाट मिनिबसमा चढें र अनगिन्ती कुइनेट्टाहरू र पहाड च्याप अनि चौतारी भन्ज्याङ पार गरेपछि धनकुटा आईपुग्यो, धनकुटादेखि तल मूल घाट हुँदै पहाडको फेदी शिशिर जाडो मधु बतास चराचुरुङ्गी चिरविर्याई र मौनता प्रकृतिसंग लुकामारी खेल्दै गरेको दृश्य छोडेपछि भेडेटार आईपुग्यो। अनि भेडेँटार देखि ओरालो कङ्गल्याङ्ग बाटो ढिस्का पहाड कटेपछि धरान आईपुग्यो।

मनसँग म कल्पनामा डुबेर परदेशी भएको एक्लैको हिंडाई र नुन्निलो आँशु मन रोएको बेला मुखमा पसाई म दु:खी दु:खसँग मितेरी गाँस्दै ३/४ दिनको भोकले पेटमा जुका चलेको लालकलुलुक हातखुट्टा भएको क्षणमा पनि खोलाको चिसो पानी खाँदै रोएको मनलाई बुझाउँदै हिम्मत कसेर हिंडेका दिनहरू झल्झली सम्झेर ल्याउँदा मनमा अटाई राख्न सकिन त्यसैले पाठकवृन्दहरूलाई हृदय भित्रको हाँसोको होइन रोदन र दु:खको आँशुको वेदना बिसाउन चाहन्छु। हुलबाट छुट्टिएको चरी विचल्ली भएर सहारा खोज्दै धरानको शहर आईपुगें। त्यहाँबाट म एक यात्री घुम्दै जाँदा मेचीदेखि लुम्बिनी अञ्चलसम्म। बुद्ध जन्म भएको ठाउँ हुँदै काठमाडौं शहरको भिडमा आईपुगें। भविष्य बनाउने सपना कल्पना फाटेको जीवन भविष्य टाल्ने केवल सिलाउँने सपना मेरा भूल अवश्य थिएन। संघर्ष दु:ख सुख खप्नु, चिप्लिएर लड्नु चोट पाई घायल हुनु त खेल जस्तो भइरहेको थियो। दु:खीको जीवन प्रेमी नै दु:ख अभागीको प्रतिफल चोट रहेछन्। पोखिएको आँशु कागजको धरातलमा आँशुलाई नै आज म मसि बनाएर पोखिदिन्छु। म त राहत अनुभव गर्छु। मान्छेलाई बाँच्नको लागि केहिन केहिको सहारा चाहिन्दो रहेछन्। म पनि जानी नजानी कलमको सहाराले बाँच्न केवल जिउन सिक्दैछु। जीवन यात्राको संघर्षमा लागेका चोटमा मलम पटी लगाएको छु। हृदय भित्रको प्रतिबिम्ब यसरी कोरी रहन चाहन्छु।

हुन त यो दुनियाँ संसार पुँजीवादी स्वार्थी मान्छेहरूलाई सुनाएर पनि कसले सुनिदिन्छ र पनि सितल बनाउने मलम ठानेको हुँ। जुन दिन भुल्न कोशिश गरेपनि भूल्न नसकिने नमिठो बज्रपात पारेर घायल भएको पंक्षी झैं भएको थिएँ। दुनियाँको हाँसो अगाडि आँशु पोख्न पनि मान्छेहरूले के भन्ला जस्तो हुन्थ्यो मन। त्यहि दिनदेखि कलमको सहाराले बाँच्न बाध्यता भएको छु। सम्झेर ल्याउँदा छातिफुटेर आँशु झकानिन्छ। तर पनि आँशु लुकाएर भएनी बाँच्न पर्दोरहेछ। त्यसैले यो दुनियाँ स्वार्थी हो। कसैले मेरा भावना बुझि दिएन। भाग्यपनि खै काहाँ हुँदोरहेछन्। बुढाबुढीको उखाँन भाग्य छ भनेर डोकोमा दूध अडिदैनन्, दूध दुनलाई ढुङ्ग्रो नै चाहिन्छ। र घरमा भाग्य आउदैनन् खोज्नुपर्छ भनेको सुनेर खोजी गर्दै जाँदा पाउन सकिन खै। त्यसैको फलस्वरूप म मेरा भविष्य बनाउने कलम कापी समाउने कलिला हातले मेरा क, ख लेख्ने हात र म जस्तै उमेरका बच्चासँग रमाउने ८/९ बर्षको उमेरदेखि एउटा साहूको होटलमा विहान ३ बजेदेखि उठेर बेलुकी १२/१ बजे रातीसम्म डेक्ची थाल भाँडा म भन्दा ठूला ठूला २००/३०० जनालाई पकाउने भाँडाहरू अवश्य साना हुँदैनन्। त्यो भाँडा धुँदा धुँदै दिन बित्थ्यो। कस्तो मौसम भयो आज भनेर पनि थाहा नपाउने, भित्र अँध्यारो कुनामा बिजुली बत्तिको देखाई र म भन्दा ठूला ठूला जुठो भाडो मस्काउँदैमा व्यस्त हुन्थें। काम ढिलो भयो भने पनि त्यहाँको ठूला बडा कुद्न आउँथ्यो त्यो हप्काई र कुटाई सहनु बाहेक अर्को कुनै विकल्प थिएन मसँग। यस्तो गाह्रो काम गर्नुपर्दा आँशु झकानिएर

Downloaded from http://www.dhamma.digital

झर्थ्यो । यति कलिलो उमेरमा कसैले पनि विचरा भनेन्, बरु बाछ्छालाई साँडेको मिचाई सहँदै आँखामा आँशु छछलकाउँदै हाँसे । त्याहाँबाट पनि हिंडे आफ्ना लुगा फाटा बोकेर हिँडे । कामको खोजीमा एताउता भौंतारिहेको थिएँ । संयोगले एकजना साहू-साहूनीसँग भेट भयो म पढाई दिन्छु बिहान बेलुकी काम गर्नु भनेर घरमा लगे । म पनि फुरौला जस्तै फुरुङ्ग खुसी भएँ । पढ्न पाउने भो अब, पढेर गाउँको मालिक होइन समाज सेवी बन्ने सपना बोकेर पढ्न पाउने भो भन्दै दिन रात होलानी भनेर आशाको भूमरीमा दिन रात भविष्य बनाउने सपना बुनेर लुगा धुने, जुठो भाडा माझिदिने । साहूलाई मालिस गर्दै तेल लगाई दिने काम गर्दा गर्दै आज भोली भन्दा भन्दै नमिठा बोली बचन चुट्टाई सहँदै बस्दै भोली पर्सी अर्को साल गर्दै मलाई बजारमा बेच्न राखेको गुडिया झैं खेलाई रह्यो ।

आलेताले गर्दा गर्दै ५ वर्ष वित्यो थाहा नै नपाईकन दु:खी गरिब हुन सारै नमज्जा रहेछन् किन कि ? धनी साहूको घरमा बसेपछि कुकुरले समेत फोहर गरिदिन्छ । सफा गर्नुको सास्ती उसको नोक्कर म छँदैछु धेरै नीच बनाउँदा रहेछन् । काम गर्ने नोकरले चाहीं भोक लागेको बेला पनि खान नपाउने, खान पाएपनि बासी, सडेगलेको नै पाउनेरहेछन् । नखाउँ पनि भोकले के खाउँ के खाउँ भइरहेको बेला खान्थैं बाध्य भएर । त्यो साहूको महल जत्तिनै बाहिरबाट हेर्दा आकर्षक थियो तर भित्र त त्यत्तिनै घिनलाग्दो व्यवहार थियो । सम्झेर ल्याउँदा आज पनि रुन्छन् मेरा मन के गर्ने र भाग्यले ठगेपछि रहर गरेर पनि नपाउँदा रहेछन् । आखिर मैले जे कल्पना गरी सोचेको थिइन त्यस्तै हुँदै गयो । पढ्ने लेख्ने विद्वान हुने दिन सपना अलग हुँदै गयो मेरा अभावको जिन्दगी सायद मान्छेलाई अभावले चारैतिरबाट छेकेपछि विकल्प खोज्न धेरै मनलाई मनले घच्घच्याउँदा रहेछन् । त्यहाँबाट पनि हिंडेर म फेरि एउटा साहूकोमा काम गर्दै थिएँ एक दिन संयोगले भगवान् बुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनी पुऱ्यायो मलाई । त्यहाँ लुम्बिनीमा नै भिक्षुणी धम्मवती गुरुमासँग चिनजान हुने मौका पाएँ अनि उहाँकै मैत्री करुणाले मलाई २०६०/७/२५ गते मंगलबार श्रद्धेय भिक्षु अश्वघोष महास्थविरलाई श्रामणेर गौतमको रूपमा प्रव्रज्या गर्ने प्रबन्ध मिलाई सुम्पिदिनु हुँदै मेरा नाक राखिदिनु भन्नु हुन्थ्यो । नभन्दै बौद्ध धर्ममा शान्तिको बाटोमा आइपुगेको छु अत: पुन: म भन्न चाहन्छु यो मेरो पुण्यको फल हो । जुन मैले भिक्षुणी धम्मवती गुरुमां तथा श्रद्धेय भिक्षु अश्वघोष महास्थविरहरूको संगतले धेरै थोरै जति भए पनि निरन्तर रूपमा बुद्ध धर्म सिक्ने अवसर पाईरहेको छु । शान्तिको बाटो देखाउने गुरुआमा प्रेरणाको मुहान भईरहेकाछन् । म जस्तो दु:खी मान्छेलाई कतिले आलोचना बोलीको गोलीले घायल भएको पंक्षी जस्तो बनायो पनि । धेरैको बोलीको चोट सहें । व्यग्याङ्गात्मक कुटील हाँसो, गिल्ला घृणा दवाव हेरें किन्तु नैराश्यता त्यो दु:ख लाग्दो दिनसम्म म भित्र विद्यमान थिएन । म त एक अशिक्षित निम्न वर्गीय परिवारको बालबच्चाहरू शिक्षाको उज्यालोबाट वञ्चित आधा शताब्दी अगाडि शिक्षाको किरण नपुगेका गाउँमा जन्म भएको थिएँ र साहाराको भिख माग्दै शहरको भिडमा हरेक दु:ख सुखको उकाली ओराली हरेक अभावमा कुस्ती खेल्दै आएको थिएँ । मान्छे यहाँ धेरै स्वार्थी रहेछन् ।

भिक्षुणी धम्मवती गुरुमांले मलाई यसरी कवि लेखक सम्म बनाउनु भएका सत्प्रयास स्वरूप भन्नुमा अत्युक्ति नहोला ।

म त्यति शिक्षित नभए पनि तीन चार वर्ष भित्र निम्न लिखित पुस्तकहरू लेखेर प्रकाशित गर्न पाएको गर्वको कुरा ठान्दछु ।

हार्दिकता	-	२०६१
शान्तिको खोजी	-	२०६१
आँखाको परिभाषा	-	२०६२
रोदन मेरो (काव्य)	-	२०६३
बुद्ध पूजा र शिक्षा (कविता)	-	२०६३
फक्रिएका फूलका थुंगा	-	२०६३

भूल सुधार

धर्मकीर्ति पत्रिका वि.सं. २०६४, बर्ष २५, अङ्क ३, पेज ल्या: २५ स "परियत्ति सिरपा: देछा समारोह" विषयया बुखँय् उगु ज्याझ्व: स्वयम्भू धर्मपासा पुच:या स्वसाले पुच:या नायो पुष्परत्न तुलाधरया अध्यक्षताय् संचालन जूगु खँ दुथ्याके मफुगुलिं थुकीयात थुकथं हे सिंका: ब्वनादी धयागु भलसा कयाच्वना ।

स्वयम्भू धर्मपासा पुच:

लुम्विनी : उत्खनन् बारे केहि चर्चा

■ गोविन्द चित्रकार

बुद्ध लुम्विनीमा जन्म भएको भन्ने विश्वव्यापि भै सकेको छ । शुरु देखिनै बुद्धलाई अन्तर्राष्ट्रिय जगतमा परिचय गराउनेमा संयुक्त राष्ट्र संघका पूर्व सेक्रेटरी जनरल उ थान्तको ठूलो भूमिका थियो । वहाँ १९६७ मा लुम्विनीमा भ्रमण गरेर फर्कनुभएको लगत्तै संयुक्त राष्ट्र संघमा "लुम्बिनी विकासको लागि अन्तर्राष्ट्रिय कमिटी" गठन गर्नु भयो । त्यसपछि उक्त कमिटीकै सिफारिसमा १९७२ मा प्रो. केन्जो टौगेलाई लुम्विनीको गुरुयोजना तयार गर्न जिम्मा लगाइयो र ६ वर्ष लगाएर तयार गरिएको गुरुयोजना १९७८ मा तत्कालिन सरकारलाई बुझाउनु भयो र त्यस समयको मंन्त्रिपरिषदले गुरुयोजनालाई आधिकारिक स्विकृती प्रदान गरियो जुन यद्यपि चलिरहेको छ । त्यसपछि र त्यो भन्दा अगाडि विभिन्न समयमा विभिन्न पुरातत्वविदहरूले उत्खनन् कार्य गरिएका थिए । राणाकालिन समयमा हराइरहेको कपिल वस्तु र निग्लीहवा पत्ता लगाउन ज. केशर समशेर ज.व.रा. खटाइएको थियो र सहयोगीको रूपमा त्यसताका पाल्पाका बडाहाकिमलाई पनि समावेश गरिएको थियो । वहाँहरूले भग्नावशेषको रूपमा रहेको भवनलाई एक प्रकारको आकार दिएर निर्माण गरियो । स्व. केशर शम्सेर पुरातत्वविद थिएन तापनी वहाँको ज्ञानले भ्याएसम्म निर्माण कार्य गर्नु भयो । त्यसपछि अन्य मुलुकका पुरातत्वविदहरू आउने क्रम शुरु भयो ।

सन् १८९६ डिसेम्बर १ मा डा. ए. फुहरर आउनु भयो । वहाँको रिपोर्ट अनुसार लुम्विनीको सम्पूर्ण भूभाग (शान्ती बगैंचाहरूको) माटोले पुरिएको र केही भग्नावशेषहरू अर्थात पुरातात्वीक वस्तुहरू यत्रतत्र टुक्रा टुक्रा छरिएको थियो । उत्खनन् गर्दैजाँदा अशोक स्तम्भ भेटिएको थियो र त्यस्मा "बुद्ध हीद जायेते" भन्ने शव्द कुडिएको थियो अर्थात "बुद्ध यँहि जन्म भएको हो" भन्ने अर्थ रहेछ । सन् १९९९ मा पुरातत्वविद (भारतको) पि.सी. मुखर्जीले हाल भएको माया देवी मन्दिर र पुस्करिणी पोखरीको विच भागमा अध्ययन केन्द्रित गरेको थियो । हुनत १९३३ देखि १९३९ सम्म मायादेवी मन्दिरलाई पून: निर्माण गरियो र पुस्करिणी पोखरीको केही भाग ठुलो पारियो तर पुरातात्विक सिद्धान्त र तौरतरिकाबाट नगरिएकोले वरिपरिका ठाउँहरूमा धेरै नोक्सान पुगेको भन्ने चर्चामा त्यसवेला सुन्नमा आएको भनिन्छ ।

सन् १९६२ मा श्रीमती देवाला मित्र आउनुभयो र केही अध्ययन गर्नुभयो र केही स्थानहरूमा केही उत्खनन् कार्य गर्नु भएको थियो पछि त्यो काम रोकियो के कति कारणले रोकियो थाहा भएन यस्को रिपोर्ट पनि विस्तृत रुपमा थिएन र छैन भनिन्छ ।

त्यसपछि नेपालका पुरातत्वविद्‌हरूद्वाराने उत्खनन् कार्य गर्ने सरकारी निर्णय भएनुसार पुरातत्व विभागका पुरातत्वविद स्व. कृष्ण रिजालजीले हाल प्रहरि थाना भएको स्थानमै लुविनी ग्राम हो भनेर भन्नु भयो र १९७५-१९८३ सम्म कार्य गर्नु भयो र छरिएर रहेका वस्तुहरुको वैज्ञानिक तरिकाले कुसान समयको (1st र 2nd Century B.C.) केही आर्टिफ्याक्टस् केही हड्डीहरू फेला पारेर एकै ठाउमा संलग्न गर्नु भयो । त्यसपछि १९८४-१९८८ सम्म पुरातत्वविद श्री तारानन्द मिश्रले मायादेवी मन्दिरको दक्षिणतर्फ र पोखरीको दक्षिण पूर्वतर्फमा उत्खनन् गर्नु भयो र टुक्रा भएका मूर्तिलाई पनि जोड्ने काम गर्नु भयो तर त्यसबारेमा पूरातात्विक दृष्टिकोणले हुनु पर्ने विस्तृत विवरण उपलव्ध थिएन । त्यस समयमा पुरातात्विक साधनहरू/वस्तुहरू अध्ययनको लागि भारतको पटनामा पठाइएको थियो रे जुन पछि फर्काएर नल्याएको भन्ने लुम्विनी संग सम्बन्ध राख्ने/चासो राख्ने लुम्विनी र काठमाडौं सबै ठाउँमा चर्चा परिचर्चा भएको थियो त्यसताका शिक्षा मन्त्रि श्री इतिहासकार भुवन लाल प्रधान हुनु हुन्थ्यो । वहाँलाई यस वारेमा केही थाहा होला की ? यस प्रकार समयमा उत्खनन् कार्य भएको रहेछ तर बिडम्बना के छ भने ती सवैको विस्तृत विवरण शायदै पाईयला ।

१९९२ देखि १९९५ सम्म जापनिज बुद्धिष्ट फेडरेशन, सातारु ओइसिका (स्वर्गिय भैसकेको), पूरातत्व विभागबाट श्री कोष प्रसाद आचार्य र लुम्विनी विकास कोषको तर्फबाट स्व. बाबु कृष्ण रिजालको संयुक्त प्रयासमा मायादेवी मन्दिरमा उत्खनन् कार्य शुरु गरियो । त्यहि बेलामा पहिलेको पिपल को ठुलो रुख भएको घर भत्काइयो । पिपलको रुख टुक्रा टुक्रा गरेर काटियो । त्यत्रो ठुलो रुखको काठ कहाँ छ, कस्ले प्रयोग गरे थाहा भएन, कतिले त्यो विदेशमा बिक्री गरियो भन्ने भनिन्छ । त्यस समयमा एउटा ठुलो उपलव्धी भयो त्यो हो बुद्ध जन्म हुनासाथ प्रथम पाइला टेकेको पदचिन्ह भएको शिला (Marker Stone) प्राप्त भयो । उक्त शीलाको आधारमा बुद्ध लुम्बिनीमा जन्म भएको हो जुन अन्तर्राष्ट्रिय जगतमा प्रमाणित भएको छ । जुन नेपाल र नेपाली मात्रको गौरव हो । भारतका केहि केहि पत्रिकामा बुद्ध भारतमा जन्म

Downloaded from http://www.dhamma.digital

भएको भनेर लेख, रचना प्रकाशित हुने गर्थ्यो अब शिला प्राप्त भएपछि त्यसप्रकारका लेख रचना प्रकाशित हुन छोड्यो । तैपनि बेलावखतमा लुम्बिनी भारतको दक्षिण भागमा पर्दछ भनेर पनि एकताका प्रकाशित भयो । हुनपनि वुद्धका चार धाम मध्ये ३ धाम बुद्धगया, सारनाथ र कुशीनगर भारतमा छन्, मात्र जन्मस्थल नेपालको लुम्बिनी हो । दुई पटक विश्व बौद्ध शिखर सम्मेलन संम्पन्न भए पश्चात् विवादास्पद ठाउँको (वुद्ध जन्म भएको थलो) अब रहेन । त्यहि समयमा मायादेवी मन्दिरको चारै तीर ढल निकास वनाएर त्यस ठाउँलाई संम्हार गरेर राखियो र मायादेवी मन्दिरको पूर्व तर्फ सानो छाप्रो बनाएर स्थापना गरियो जुन १० वर्ष सम्म रह्यो । ती दश वर्षमा जतिपनि मायादेवी दर्शन गर्न पुग्थ्यो सबैको गुनासो मायादेवी मन्दिर कहिले पुन: निर्माण गर्ने । मायादेवी मन्दिरको कसरी के कति लागतमा पुन: निर्माण भयो यसबारेको कथा बेग्लै छ, कुनै समयमा यसवारे चर्चा गर्ने छु । प्रो. र विन कनिङ्हाम, वार्डफोर्ड विश्वविद्यालय (लण्डन) सन २००१ मा लुम्बिनीको विश्व संम्पदा सूचिमा परेका मायादेवी मन्दिर र यस्का बफर क्षेत्र (Buffer Zones) मा पुरातात्विक महत्व कहां के कति छन् बारे अध्ययन गर्ने मूख्य उद्देश्य ली आउनु भएको थियो ।

मायादेवी मन्दिरका पूर्व तर्फ दुई वटा विहारहरू छन् एक महायानी जस्लाई मुस्ताङ्ग विहार पनि भनिन्छ अर्को थेरवादीका विहार जस्लाई राजकिय विहार भनिन्छ । मुस्ताङ्ग विहार मुस्ताङ्गका राजा र राजकिय विहार राजा महेन्द्रको सहयोगमा निर्माण भएको थियो । प्रो. कनिङ्हामले मुस्ताङ्ग विहारको उत्तर तर्फ र प्रहरि थानामा सर्वे कार्य गरेको थियो त्यस सर्वे रिपोर्ट अनुसार शान्ती क्षेत्र/पवित्र बगैंचाको मन्दिरको दक्षीण पूर्व र लुम्विनी विकास कोषको पुरातत्व विभागको उत्तर तर्फ र प्रहरी थाना क्षेत्रमा केहि बस्ती थिए भन्ने बारे स्पष्ट गरेको देखिन्छ । यो पनि कसरी, कुन तरिकाबाट गरियो, कति समय लाग्यो आदि विस्तृत रिपोर्ट उपलब्ध छैन ।

मायादेवी मन्दिर पुन: निर्माण गर्न अधिकतम बौद्धमार्गिहरूको आवाज आउन थाल्यो । जो कोही स्वदेशी, विदेशी, पर्यटक सबैका मुखमा मन्दिर कहिले वन्ने यो चर्चा परिचर्चाले मुलूकमा खासगरि बौद्धजगतमा एकप्रकारको ठुलो चासो हुन थाल्यो । "International Technical Meeting for the Conservation, Preservation and development of the Maya Devi Temple Remains" को बैठक सन् २००१ अप्रीलमा UNESCO द्वारा सम्पन्न भएको थियो । त्यसपछि विभिन्न बैठकहरू बस्दै गयो । लुम्विनी विकास कोष र पुरातत्व विभागले पुन: निर्माण गर्न अठोट गरियो । UNESCO को अनुरोधमा विदेशी विज्ञहरूले लुम्बिनी बारे चासो लिन थाले । विभिन्न प्रकारका मायादेवी मन्दिरका डिजाइनहरू प्रस्तुत गरियो । निर्णय लिन धेरै समय लागेको थियो । विदेशी विज्ञहरूको भनाइ साधारण तरिकाले हावा पानी, हुरी बतासबाट बच्ने प्रकारको मन्दिर निर्माण गर्ने पक्षमा थिए । अन्तत्वोगत्वा प्रधानमन्त्री गिरीजा प्रसाद कोइरालाको निवासस्थानमा पेश भएको चार प्रकारका डिजाइनहरू मध्ये नेपालीपन आउने खालको डिजाइनको पुन: निर्माण गर्ने निर्णय गरियो । UNESCO को तर्फबाट नेपाल प्रतिनिधि ताकामोराको ठुलो भुमिका थियो, वहांलाई साधुवाद छ । अन्तमा आठ काईटेरियाको आधारमा पुन: निर्माण गर्ने आपसि मन्जुरी भयो । काइटेरिया निम्न प्रकार छन् Non-intrusive, reversible, shelter, visibility, focus, access, worship र use of authentic materials । निर्माणका क्रममा उपरोक्त काईटेरियालाई कतिको अनुसरण/पालन गरिएको छ यो एक छुटै अध्ययन गर्न सकिन्छ । जे होस् लुम्बिनी विकास कोषकै आफ्नै वर्षौदेखि जम्मा पारिराखेको करोडौं धनका आधारमा निर्माण भयो । यसका प्रक्रिया र खर्चको विस्तृत छुट्टै छलफल गरौंला जे होस् मन्दिर भवन त बन्यो ।

लुम्बिनीमा उत्खनन् कार्य सुरु भएको धेरै वर्ष भैसक्यो तर जति हुनु पर्ने हो समयानुसार नभएको देखियो त्यसका विविध कारणहरू होला यसको जवाफ लुम्विनी विकास कोष संग पनि सायदै होला । हुन त उत्खनन् कार्य भनेको वर्षौं लाग्ने काम हो । जमिन मुनी रहेको उत्खनन् गर्दा त्यसको सुरक्षाको ठुलो खाँचो हुन्छ त्यसउसले सुरक्षा प्रदान गर्न नसकेको अवस्था भन्दा जमिन मुनि सुरक्षित हुन्छ । लुम्बिनी विकास कोष लुम्विनीमा मात्र उत्खनन् गर्नुको अलावा कोष ऐन अनुसार तिलौराकोट, निग्लीहवा, गोटीहवा, सगरहवा, कुदान, देवदह र रामग्राम आदि पनि हेर्नु परेकोले उत्खनन् कार्य वृहत छ ।

उत्खनन् कार्य प्राविधिक कार्य भएकोले लु.वि. कोषमा यथेष्ट मात्रामा पुरातात्वीक सिप भएको जनशक्तीको कमि, अर्थको अभाव वा निर्णयको अभाव के हो ? प्रत्येक बुद्धका अनुयायीहरू र अन्य शान्ति प्रेमी जो कोहीले पनि शान्ती क्षेत्र लुम्विनी बारे चासो राख्नु सबैको कर्तव्य हो उपरोक्त वर्णन बाहेक अन्य उत्खनन् बारेमा सबै यो खेलमा समेट्न सम्भव भएन । अत: इच्छुक माहानुभावहरूले खोजि गर्नु भयो भने उचित जानकारी अवश्य पाउने छ । इच्छा हुनु पर्‍यो, कोशिस जारी हुनु पर्‍यो, ढिलोचाँडो सबैकुराको अवगत हुनेनै छ ।

भवतु सव्व मंगलम् ।

योग अभ्यास विधि - भाग २७

रेकी, योगा शिक्षक एवं प्रा.चि. डा. गोपाल प्रधान
रेकी वैकल्पिक उपचार केन्द्र, भोटाहिटी, काठमाडौं - ४२२४०८५

कष्टदायक रोग उरूस्तम्भ (खुट्टा अरर भई नचल्नु)

विश्वका सम्पूर्ण मानवजाती स्वस्थ्य एवं दीर्घायु हुन चाहन्छ तर औषत आयुका कारण शारीरिक रूपले र मानसिक रुपले स्वस्थ हुँदा हुँदै पनि कहिले काहिं शरीरका केहि अंगहरूमा अभ्यास केहि विकारहरू अर्थात् समस्याहरू देखिन थाल्दछ जस्तै उरुस्तम्भ अर्थात् खुट्टा वा घुँडा र घुँडाको तल्लो भाग नचल्नु वा अरर परेर जानु, यस्तो रोग प्राय ४० देखि ४५ वर्षको आयु पार गरी सकेका पुरुष र महिलाहरूलाई देखिन थाल्दछ, हुनत कहिले काहीं औषत आयु नपुगीकन पनि यो रोग देखिन थालेको छ । यस्तो हुनुको मुख्य कारण हाम्रो दैनिक दिनचर्या र आहार विहारको कारण हो । उरुस्तम्भ रोगका लागि आफ्नो आयुको परार्ध भित्र हामीले दैनिक व्यायाम एवं प्राणायामहरू गर्न अतिनै आवश्यक पर्दछ । जसका कारण हामीलाई लाग्ने मनोकाईक रोग जस्तै उच्च रक्तचाप, मधुमेह, दम र कुनै पनि किसिमको शारीरिक पिडा आदि रोगबाट बच्न सक्दछौं । सोही विषयवस्तुलाई हृदयंगम गरी उरुस्तम्भ रोगको लागि केही जानकारी प्रस्तुत गरेका छौं ।

उरूस्तम्भ रोगको शुरूमा देखिने लक्षणहरू–

उरुस्तम्भ रोग शुरू-शुरूमा खुट्टाको तल्लोभागबाट शुरूभई तिघ्रासम्म सरेर जान्छ, त्यस्तै कसैकसैलाई घुँडामा मात्र पनि पिडा हुने गर्दछ । साधारणतया उरुस्तम्भ रोग दुवै खुट्टा वा एउटै खुट्टामा लक्षणहरू देखापरी विस्तारै विस्तारै घुँडाको पछाडिको भाग कसिएर जाने खुट्टा चलाउन गाऱ्हो भई अन्तमा खुट्टा खुम्चाउन र चलाउन पनि असमर्थ हुँदै जान्छ । यो रोग लाग्नु भन्दा अगाव खुट्टामा केही लक्षणहरू देखिन थाल्दछ । जस्तै खुट्टा समय समयमा बाउँडी रहनु, लाटो भई खुट्टाको चाल थाहा नपाउनु, तिघ्रा गऱ्हौं हुने र अनायास असह्य पीडा हुनु आदि र कसै कसैलाई वान्ता हुनु, बेहोसी आउनु, खाना नपच्नु आदि जस्को कारणबाट रोगीलाई मानसिक तनाव बढनुका साथै खुट्टा चलाउन र हिँड्डुल गर्न समेत असमर्थ हुन्छ ।

उरूस्तम्भ रोगका लागि केही समाधानहरू र केही निर्देशनहरू–

उरुस्तम्भ रोग लागेपछि प्राय: हामीहरू घरेलु चिकित्सा मालिस, मसाज, सेकाउनु आदि गर्दछौं तर आयुर्वेद अनुसार यो रोग वायु विकारका कारण हुने हुँदा उपरोक्त घरेलु पद्धतिलाई आयुर्वेदमा निषेध गरिएको छ । किनकि मालिस, मसाज, सेकद्वारा झनै समस्या बढ्न सक्दछ । अत: यस्तो रोगका लागि मालिस, मसाज र सेक नगर्नु नै उत्तम हुन्छ ।

उरुस्तम्भ रोग लागि सकेपछि उपचार गर्नुभन्दा अगाव नै रोग लाग्न नदिन उत्तम हुन्छ । जसका लागि नियमित योगाभ्यास गर्नु नितान्त आवश्यक पर्दछ । कथम् कदाचित रोग लागि हालेमा प्राकृतिक पद्धति अनुसार यौगिक व्यायाम र योग अभ्यास गर्नु अति उत्तम हुन्छ । यसका लागि सफल योगाचार्य को समउपस्थितिमा योगाभ्यास गर्ने गरेमा रोग नियन्त्रण एवं निदान भई पूर्ण स्वस्थ बन्न सकिन्छ ।

उरुस्तम्भ रोग निदानको लागि आयुर्वेदमा उल्लेख गरेका केही जानकारीहरू–

उरुस्तम्भ अर्थात् घुँडा पछाडिको भाग टन्न कसिएर खुट्टा चलाउन गाऱ्हो हुनु र असहय पिडा हुनु । आयुर्वेदको मतानुसार 'उरुस्तम्भ' लाई उक्त कष्टदायक हृदयविदारक रोग भनि उल्लेख गरिएको छ । यो एउटा यस्तो रोग हो जसको कारण रोग लागेको व्यक्ति हिँड्डुल गर्न असमर्थ हुन्छन् । यो रोग शारीरिक रूपमा हाम्रो वायुमार्गमा अवरोध भई रोगबाट ग्रस्त हुन्छौं ।

'उरुस्तम्भ' रोग लागेपछि हिँड्डुल गर्न असमर्थ हुँदै जान्छ । जसका कारण रोगी मानसिक रूपले र शारीरिक रूपले विक्षिप्त भई तनावपूर्ण जीवन बिताउन बाध्य हुन्छ । त्यसैले उरुस्तम्भ रोग लागेपछि बिरामीले धेरै विषयमा ध्यान पुऱ्याउन जरूरी हुन्छ । यस्तै आहार विहार, व्यायाम र दिनचर्या आदि । आयुर्वेदको मतानुसार हामीलाई कुनै पनि प्रकारको रोग लाग्नुको प्रमुख कारण हाम्रो पेट हो । सोही कारण उरुस्तम्भ जस्तो हृदयविदारक रोग लाग्नबाट बच्न कब्जियत हुनबाट बच्नु पर्दछ ।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

धर्मकीर्ति विहार — गतिविधि

२०६४ असार ९ गते,शनिवार ।
स्थान- धर्मकीर्ति विहार, श्रीघ:न:घल ।
प्रस्तोता- विजयलक्ष्मी शाक्य

विषय- श्रीलंकामा भिक्षु महेन्द्र र भिक्षुणी संघमित्राको धर्म प्रचार ।

यस दिन श्रद्धेय के. विमल रत्न भन्तेले श्रीलंकाको भाषामै उक्त विषयमा प्रवचन दिनु भयो भने श्रद्धेय पुण्यवती गुरुमांले अनुवाद गरी प्रष्ट पार्नुभयो ।

श्रद्धेय भन्तेले भन्नुभयो राजा अशोक चन्द स्वभावको थियो । ९९ भाइहरू मारेर राजा बन्न खोजे तर शान्ति पाएन । त्यसैबेला श्रामणेर निग्रोधलाई देखि शान्तिको अनुभव गरे । शान्ति प्राप्तिको लागि बुद्ध धर्ममा दिक्षित भए । त्यही शान्तिको लागि धर्म प्रचारार्थ आफ्नो छोरा महेन्द्रलाई श्रीलंकामा पठाए । बुद्धिमान भिक्षु महेन्द्रसंग ६ जना भिक्षुहरू पठाए । पहिलो पटक भिक्षु महेन्द्रले मिहिंतले भन्ने पहाडको जंगलमा शिकार खेलिरहेको राजालाई देखेर तिस्स भनेर बोलाए । राजा तिस्स प्रभावित भइ भन्तेको शरणमा गए । भन्ते महेन्द्रले उसको बुद्धि जाँचे र प्रश्न गरे । पहिलो प्रश्न: के तिम्रो नाताकुटुम्ब छ ? भनी सोद्धा छ भने । दोश्रो पटक के तिम्रो नातकुटुम्ब छैन ? भनी सोद्धा छैन भने । तेश्रो पटक के तिम्रो नातकुटुम्ब छ वा छैन भनी सोद्धा छ पनि छैन पनि भनी जवाफ दिएको पाउँदा भन्तेले बुद्धिमान देवानाप्रिय तिस्सलाई धर्ममा दिक्षित गराए ।

राजा तिस्सले एकजना मन्त्रीलाई भिक्षु बनाए । त्यसपछि ५० जना कर्मचारी, साहु, गन्यमान्य व्यक्तित्वहरूलाई भिक्षुत्व दिए । एक हप्तामै ८५०० जना भन्तेहरू भए । एक हप्ताभित्रै भन्तेले पेतवत्थु, विमान, वत्थु, कर्म र फल, पापको र धर्मको गर्नु पर्ने भोग (४) चारआर्य सत्य, अष्टाङ्गिक मार्ग, अभिधर्म विषयमा प्रवचन दिनु भयो । फलस्वरूप त्यसबेला धर्मको स्थायित्व हुने संकेतको कारण मंगल भुकम्प पनि गएको थियो भनी इतिहासमा लेखिएको कुरा बताउनु भयो ।

श्री लंकाको रानी अनुलाले समेत भिक्षुणी बन्ने इच्छा गरे पछि भन्ते महेन्द्रले बहिनी संघमित्रालाई श्रीलंकामा पठाउन आफ्नो बुबा राजा अशोकसंग अनुरोध गरे । संघमित्रासंग अरु नौ जना बुद्धधर्मानुसार उपस्थान र आचरण गर्नमा शीपालु, कलामा निपुण व्यक्तिहरू पठाए ।

श्री लंकामा ढुंगा र रुखलाई पूजा गर्ने चलन भएको हुंदा भन्तेले रुखको सत्तामा बोधिवृक्ष पूजा गर्न लगाए जसको आश्रयमा सिद्धार्थलाई बुद्धत्व प्राप्त भयो । त्यस्तै ढुंगाको सत्तामा चैत्य बनाएर पूजा गर्न लगाए ।

त्यहाँको चलन अनुसार उपासक उपासिकाहरू पहिले वृक्षलाई बन्दना गर्थे अनि चैत्यलाई र तेश्रो पटक विहारमा मूर्तिलाई वन्दना गर्दछन् ।

श्री लंकामा भिक्षु महेन्द्रलाई दोश्रो बुद्ध भनी सम्मान गर्दछन् । राजा अशोकले महेन्द्र भन्तेलाई जेष्ठ पूर्णिमा वा ज्या पुन्हीको दिन पठाएको थियो । आज पनि यस दिनमा श्रीलंकाको अनुराधपुर भन्ने ठाउँमा ३० औं (तीसौं) लाख जन समुदाय जम्मा भई सेतो पहिरनमा अष्टशील लिन जान्छन् । त्यसमा ३ बर्षको बालक देखि लिएर ८० वर्षको वृद्ध, वृद्धाहरू देखिन्छन् जहाँ असंख्य बोधिवृक्ष, चैत्य र मूर्तिहरू कलात्मक ढंगले सजिएका छन् ।

२०६४ असार ९ गते, शनिबार ।
स्थान- धर्मकीर्ति विहार, श्रीघ:न:घ: ।

यसदिन श्रीलंकाका श्रद्धेय भिक्षु के. विमलले श्रीलंकामा बुद्ध धर्मप्रचारका लागि भिक्षु महेन्द्र र भिक्षुणी संघमित्राको ठूलो देन रहेको विषयमा प्रवचन दिनुभएको थियो ।

प्रवचनको क्रममा उहाँले भन्नुभयो– भिक्षु महेन्द्र र भिक्षुणी संघमित्राका पिता भारतका सम्राट अशोक थिए । भिक्षु महेन्द्रले श्रीलंकाका तत्कालिन राजालाई धर्मदेशना गर्नुभई बुद्ध शिक्षा विषयमा परीक्षा लिनुहुँदै ३ वटा विभिन्न प्रश्नहरू सोध्नुभएको थियो । राजाले सबै प्रश्नको उत्तर मिल्ने गरी दिनुहुँदै आफ्नो विद्वता प्रकट गर्नुभएको थियो । यसको साथै भिक्षु महेन्द्रले श्रीलंकामा त्यहाँका ठूला पदमा आसिन व्यक्तिहरूलाई समेत भिक्षु बनाउन सफल हुनु भएको थियो । यसरी उहाँले १५०० जवान व्यक्तिहरूलाई भिक्षु बनाउन सफल हुनुभएको थियो । त्यतिमात्र होइन रानी अनुला समेतलाई भिक्षुणी संघमित्राले भिक्षुणी बनाई बुद्ध पूजा विधि पनि सिकाईदिनु भएको थियो । त्यसबेलाका विधि अनुसार आजसम्म पनि पहिला बोधिवृक्ष, दोश्रो चैत्य र तेश्रो विहारलाई हेरी वन्दना गरी पूजा गर्ने चलन रहेको छ ।"

यसदिन श्रद्धेय इन्दावती गुरुमांले कक्षा संचालन गर्नुभएको थियो भने सुभद्रा स्थापितले कक्षाको रिपोर्ट तयार गर्नुभएको थियो ।

२०६४ असार १६ गते, शनिबार ।
स्थान- धर्मकीर्ति विहार श्रीघः नःघः ।
प्रस्तुती- अमीर कुमारी शाक्य

यसदिन प्रवचक मदनरत्न मानन्धरले बुद्ध शिक्षाको विशिष्टता र विशालता विषयमा प्रवचन दिनुभएको थियो । प्रवचनको क्रममा उहाँले भन्नुभयो–

२६०० वर्ष पहिले सिद्धार्थकुमार लुम्बिनी वनमा जन्मनुभयो । २९ वर्ष पछि महाभिनिष्क्रमण गर्नुभयो । ६ वर्षसम्म दुश्कर तपस्या पछि बोधिज्ञान प्राप्त गर्नुभयो । यसको अन्तरालमा उहाँले विभिन्न धर्मगुरुहरूसंग संगत गर्नुभएपनि जन्म मरण दुःखबाट मुक्त हुनसक्ने ज्ञान प्राप्त गर्न सक्नुभएन । उहाँले आफ्नै मेहनतले चतुआर्य सत्य ज्ञान प्राप्त गर्नुभई सम्यक सम्बुद्ध हुनुभयो ।

बुद्ध शिक्षामा मानव मात्रलाई कल्याण हुने गुण भएको कारणले नै यो शिक्षा जनमानसमा बढि लोकप्रिय हुन पुग्यो । जुनसुकै धार्मिक समूहका व्यक्तिलाई पनि उत्तिकै काम लाग्ने शिक्षा भएको कारणले नै यस शिक्षाले विशालता कायम गर्न सक्षम भयो । बुद्ध शिक्षालाई आँखा चिम्लिएर विश्वास गर्न कर लगाइएको छैन, स्वतन्त्र चिन्तनलाई प्राथमिकता दिइएको छ । यो नै यसको विशिष्तता हो ।

बुद्धशिक्षाले मनलाई प्रमुखको रूपमा बुझाइएको छ । जुनसुकै धर्मको व्यक्तिले पनि यस शिक्षालाई अपनाउन सकिने भएको कारणले यसले विशालतालाई अपनाउन सफल भएको छ ।

शरीर, वचन र मनबाट गरिने हरेक क्रियाकलापलाई काम वा कर्म भनिन्छ । यी कर्म मध्ये कुशल कर्म १० वटा र अकुशल कर्म १० वटा हुन्छन् । कर्मको माध्यम पनि १० वटा नै हुन्छन् । ती यसरी रहेका छन्–

शरीरबाट ३ वटा, बचनबाट-४ वटा र मनबाट ३ वटा । बुद्ध धर्ममा यी ३ द्वार मध्ये मन नै प्रमुख भइरहेको हुन्छ । यसदिन मिनरवती तुलाधरले रिपोर्टिंग गर्नुभएको थियो ।

२०६३ चैत्र २४
स्थान- धर्मकीर्ति विहार, श्रीघःनःघः ।

यसदिन प्रवचक डा. नरेश मान वज्राचार्यले जैन दर्शन र बौद्ध दर्शन विषयमा प्रवचन गर्नुहुँदै भन्नुभयो–

"जैन शब्दको अर्थ जी (विजय) भएको व्यक्ति भन्ने बुझाउँछ । जैन मुनीहरू आफूलाई तीर्थंकर भनी परिचय दिने गर्छन् । तीर्थंकर भन्ने शब्द बौद्ध दर्शन अध्ययन गर्दा प्रयोग भएको पाइन्छ । जैन मुनीहरू २ किसिमका छन्–

१) डिगम्बर - निर्वस्त्र रहने र चार दिशालाई नै वस्त्र मान्नेहरू ।
२) स्वेताम्बर - सेता वस्त्र लगाउनेहरू ।

यी दुवै थरीका जैन मुनीहरू पुरुष र महिला दुवै थरी हुन सक्छन् ।

ऋषवदेवलाई वेद विरोधीको रूपमा प्रथम ऐतिहासिक पुरुष वा जैनमुनी मानेको पाइन्छ भने हालको महावीरलाई नं. २४ को जैनमुनी मान्दै आएको पाइन्छ । महावीर मुनीले कट्टर अहिंसा धर्मको प्रतिपादन गर्नु भएको छ । त्यसैले जैन धर्मावलम्बीहरू वा मुनीहरू हिँड्दा कुल्चेर कीरा मर्छ भनी कुचो लगाउँदै हिंड्ने गर्छन् । श्वास फेर्दा मुखमा कीरा पस्छ भनी खाने मुखमा कपडाले छोपी हिंड्ने गर्छन् ।

तर बुद्ध शिक्षानुसार शरीर होइन मन प्रमुख हो । मनले कर्म रोप्ने गर्छ शरीरले होइन ।

जैन दर्शन अनुसार आत्मा साक्षात्कार गर्न सक्नु नै मोक्ष प्राप्ती हो । तर बौद्ध दर्शन अनात्मवाद हो ।

धम्मवती गुरुमांको ७३ औं जन्मोत्सवको उपलक्ष्यमा एकहप्ते निशुल्क योगा प्रशिक्षण सम्पन्न

२०६४ असार २१-२८
स्थान- धर्मकीर्ति विहार, श्रीघःनःघः

धम्मवती गुरुमांको ७३ बर्षिय जन्मोत्सवको उपलक्ष्यमा दिव्यज्योती समूहले धर्मकीर्ति विहारमा एकहप्ते योगा प्रशिक्षण सम्पन्न गरिएको छ । लगभग जम्मा ६० जना सहभागीहरूले योगा प्रशिक्षण लिएको उक्त प्रशिक्षण कार्यक्रममा प्राकृतिक चिकित्सक डा. गोपाल प्रधानले प्रशिक्षण दिनुभएको थियो ।

यसको अलावा अन्य थप ३ दिन प्राणिक उपचार पद्धति सम्बन्धी प्रशिक्षण पनि दिइएको थियो ।

धम्मवती गुरुमांको ७३ औं जन्मोत्सवको उपलक्ष्यमा भिक्षु महासंघको तर्फबाट अभिधर्म पाठ

धम्मवती गुरुमांको ७३ औं जन्मोत्सवको उपलक्ष्यमा धर्मकीर्ति विहारको धम्महलमा मिति २०६४ श्रावण ८ गते विहान ७ बजे देखि ९ बजे सम्म भिक्षु

Downloaded from http://www.dhamma.digital

महासंघको तर्फबाट अभिधर्म पाठ र धर्मदेशना कार्यक्रम संचालन हुँदैछ । यो कार्यक्रम यही २०६४ श्रावण १४ गते सम्म संचालन हुनेछ । इच्छुक श्रद्धालु महानुभावहरूलाई उक्त कार्यक्रममा भाग लिई पूण्य सञ्चय गर्नहुन आह्वान गरिएको छ । यस कार्यक्रमको विस्तृत विवरण धर्मकीर्ति पत्रिकाको पाँचौं अङ्कमा प्रकाशन हुनेछ ।

भिक्षु अश्वघोषको ८१ औं जन्मोत्सव मनाइयो

२०६४ असार ३० गते, शनिवार ।

स्थान- धर्मकीर्ति विहार, श्रीघ:न:घ:, काठमाडौं ।

यसदिन भिक्षु अश्वघोष महास्थविरको ८१ औं शुभ जन्मोत्सवको उपलक्षमा धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीले बाल चित्रकला एवं बाल लेखनकला प्रतियोगिताको आयोजना गरी प्रतियोगितामा प्रथम, द्वितीय, तृतीय एवं सान्त्वना पुरस्कार प्राप्त गर्न सफल भएका प्रतियोगी बालबालिकाहरूलाई प्रमाण पत्र एवं पुरस्कार प्रदान गरिएको थियो ।

धम्मवती गुरुमांको सभापतित्वमा संचालित उक्त कार्यक्रममा मीना तुलाधरले स्वागत भाषण गर्नुभएको थियो भने लोचनतारा तुलाधरले कार्यक्रम संचालन गर्नुभएको थियो । उक्त कार्यक्रम भिक्षु अश्वघोष महास्थविरले पञ्चशील प्रार्थना गराउनु भई शुरु गरिएको थियो ।

स्वागत भाषण पश्चात् लेखन कला प्रतियोगिताका निर्णायक वीर्यवती गुरुमांले बुद्ध शिक्षामा आधारित लेख मूर्खहरूसंग संगत नगरी बुद्धिमान व्यक्तिहरूसंग संगत गर्नु विषयको लेख प्रतियोगितामा निर्णायकको रूपमा काम गर्दा आफूलाई लागेको अनुभव व्यक्त गर्नु भएको थियो । यसरी नै बालचित्रकला प्रतियोगितामा प्रशिक्षक एवं निर्णायक किरण चित्रकारले पनि निर्णायक को रूपमा काम गर्दाको आफ्नो अनुभव व्यक्त गर्नुभएको थियो ।

उक्त कार्यक्रममा भिक्षु अश्वघोष महास्थविरलाई उहाँको ८१ औं जन्मोत्सवको उपलक्ष्यमा विभिन्न संस्था एवं महानुभावहरूले उपहार चढाउनुभएका थिए ।

आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नुहुने क्रममा भिक्षु अश्वघोषले भन्नुभयो– "धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीले यसरी शीपमूलक कार्यक्रम संचालन गरी जन्मोत्सव मनाएको कार्यलाई प्रशंसा गर्नु योग्य छ । किनभने यस्तो रचनात्मक कार्यलाई बुद्धले पनि प्रशंसा गर्नुभएको छ । उहाँले भन्नुभयो, **"बाहुसच्चञ्च सिप्पञ्च विनयोच सुसिक्खितो एतं मंगल मुत्तमं"** (अर्थात् बहुश्रुत बन्नु, शील्प विद्या, सिक्नु र सुशिक्षित बन्न सक्नु नै मंगल कार्य हो ।"

प्रतियोगितामा निर्णायक एवं प्रशिक्षकहरू र कार्यक्रम संचालनार्थ आवश्यक सहयोग गर्नुहुने महानुभावहरूलाई समेत मायाको चिनो प्रदान गरिएको उक्त कार्यक्रममा लेखन प्रतियोगितामा मा. दोश्रो हुन सफल प्रतियोगी सितु मानन्धरले आफ्नो लेख पढी सुनाउनु भएको थियो ।

प्रतियोगितामा प्रथम, द्वितीय, तृतीय एवं सान्त्वना पुरस्कार प्राप्त गर्न सफल प्रतियोगीहरूलाई भिक्षु अश्वघोष र धम्मवती गुरुमांको बाहुलीबाट पुरस्कार एवं प्रमाण पत्र प्रदान गरिएको थियो । यसको साथै प्रतियोगितामा सहभागी रहेका अन्य बाल बालिकाहरूलाई पनि प्रमाणपत्र एवं पुरस्कार प्रदान गरिएको थियो ।

कार्यक्रमका संयोजक चन्द्रलक्ष्मी वज्राचार्यले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएको उक्त कार्यक्रममा धम्मवती गुरुमांले सभापति मन्तव्य व्यक्त गर्नुभई सभा विसर्जन गर्नुभएको थियो ।

बालचित्र प्रतियोगिता एवं लेखन कला प्रतियोगितामा प्रथम, दोश्रो, तेश्रो एवं सान्त्वना पुरस्कार हासिल गर्न सफल प्रतियोगी बालबालिकाहरूको नाम यसरी उल्लेख गरिएको छ ।

बाल लेखन कला प्रतियोगिता

सि.नं.	*प्रतियोगीको नाम*	*स्तर*
१.	श्रामणेर उत्तरो	प्रथम
२.	सितु मानन्धर	द्वितीय
३.	अनिस महर्जन	तृतीय
४.	सुलोचना श्रेष्ठ	सान्त्वना

बाल चित्रकला प्रतियोगिता

सि.नं.	*प्रतियोगीको नाम*	*स्तर*
१.	सुमीला तुलाधर	प्रथम
२.	रीया महर्जन	द्वितीय
३.	आयुष कंसाकार	तृतीय
४.	अलिस महर्जन	सान्त्वना

उक्त कार्यक्रम संचालन पछि सहभागी सबैलाई धर्मकीर्ति क्यहें पुच:ले जलपान गराइएको थियो ।

कार्यक्रम संचालनार्थ आर्थिक सहयोग प्रदान गर्नु हुने दाताहरूको नाम यसरी उल्लेख गरिएको छ ।

सि.नं.	*दाताहरूको नाम*	*सहयोग विवरण*
१.	पूर्णहीरा पुच:	रु. १०००।-
२.	मिजं पुच:	रु. ५००।-

३. पुलां पुचः रु. १०००।-
४. धर्मकीर्ति तता पुचः रु. २५००।-
५. प्रेम शोभा कंसाकार रु. १०००।-
६. अमृत लक्ष्मी रु. १००।-

दुवै प्रतियोगिता संचालनार्थ आ-आफ्नो क्षेत्रमा रही सहयोग गर्नुहुने व्यक्तित्वको नामावली यसरी रहेको छ ।

'चित्रकला'–

प्रशिक्षक– किरण चित्रकार

निर्णायक– प्रसन्नकाजी ताम्राकार, किरण चित्रकार

'लेखनकला'–

प्रशिक्षक– लोचनतारा तुलाधर

निर्णायक– वीर्यवती गुरुमां, रीना तुलाधर

'बालकक्षा स्वयंसेबकहरू'–

शुभवती गुरुमां, सुरम्मावती गुरुमां, रसना वज्राचार्य, अर्चना वज्राचार्य, स्वेता तुलाधर, सनी तुलाधर

प्रव्रज्या दिवस

स्थान- २०६४ असार २, ध्यानकुटी विहार, बनेपा ।

प्रस्तुति- संयोजक श्री श्यामलाल चित्रकार

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीका धर्मानुशासक श्रद्धेय महास्थविर अश्वघोषको सभापतित्वमा अल्पकालिन प्रव्रजित भइसकेका उपासक उपासिकाहरूले आफ्नो दुर्लभ अनुभवलाई फेरि फेरि सम्झने र सोको महत्व प्रव्रजित नभइसकेकाहरू लाई पनि सम्झाउने उद्देश्यले हरेक बर्ष मनाउँदै आएको प्रव्रज्या दिवस यसबर्ष पनि भोजन पछि अपरान्ह १२:३० देखि १५.४० बजेसम्म दुई सेसन गरी प्रव्रज्या दिवस मनाइयो । पहिलो सेसनमा "अल्पकालिन प्रव्रज्या-फर्केर हेर्दा" विषयमा श्री अगम्य रत्न कंसाकारले कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नु भयो । त्यस्मा श्री उर्मिला ताम्राकार र श्री अमृतरत्न ताम्राकारले टिप्पणी गर्नुभयो । आफ्नो रोचकमन्तव्य र विश्लेषण सहित श्री अरुणसिद्धि तुलाधरले यो पहिलो सेसन संचालन गर्नु भएको थियो । दोश्रो सेसनमा "नैष्क्रम्य पारमी-सिद्धान्त र व्यवहार" विषयमा श्रद्धेय भिक्षु राहुलले लिखित प्रवचन प्रस्तुत गर्नु भयो । यसपछि श्रद्धेय भिक्षुणी कुसुमले हाल व्यवहारमा नैष्क्रम्य पारमी पालन गर्नेमा देखिएका कमीकमजोरी लाई हटाइने प्रयास गर्नु पर्ने कुरामा जोड दिनु भयो । यो दोश्रो सेसन श्री रोशन काजी तुलाधरले संचालन गर्नु भएको थियो । यी दुवै सेसनहरूमा उपस्थित सहभागीहरूले प्रश्नहरू राख्ने र विचारहरू प्रकट गर्नेमा सकृयता देखिन्थ्यो । कार्यक्रमको अन्त्यमा सभापतिको आसनबाट श्रद्धेय अश्वघोष भन्तेले दुवै सेसनको समिक्षा गर्नु हुन्दै विषयको छनौट, लिखित कार्यपत्रहरूको प्रस्तुति र छलफल उपयोगी र सान्दर्भिक भएको कुरामा खुशी प्रकट गर्नु भयो । संयोजक श्री श्यामलाल चित्रकारले कार्यक्रम संचालन गर्न सहयोग गर्नुहुने सबैलाई धन्यवाद दिनुभयो । भोजन अघि विहान बुद्धपूजा गर्नुका साथै श्रद्धेय भिक्षु राहुलले धर्मदेशना गर्नु भएको थियो । यो प्रव्रज्या दिवस कार्यक्रम संचालनमा कूल खर्च रु. ६६६८।- भएको र सहभागी हरुको तरफबाट यथा श्रद्धा चन्दा रु. ४१०८।- उठेकोमा नपुग रु. २५६०।- संयोजक तथा परिवारबाट पूर्ति भएको छ ।

थेरवाद प्रव्रजित दीप दयकेगु ज्याः हामं सुरू

२०६४ ज्येष्ठ ३० गते, बुधवार ।

प्रस्तुती- प्रेमलक्ष्मी तुलाधर ।

पुज्यनिय भिक्षुणी धम्मवती गुरुमां, भिक्षु महासंघया सचिव भिक्षु कोण्डन्य यागु संयोजकत्वय् श्री बुध्यरत्न शाक्ययागु नेतृत्वय् न्ह्याःगु उगु ज्याः अखिल नेपाल भिक्षु संघया उपाध्यक्ष पूज्यनिय अश्वघोष महास्थविर भन्ते प्रमुख मेपिं भन्तेपिं व पूज्य धम्मवती गुरुमां प्रमुख मेपिं गुरुमापिं पाखें सामूहिक परित्राण पाठ यासे दिपं निर्माण ज्या शुरू याना विज्यागु खः ।

उगु कार्यक्रमय् हरेक विहारया उपासक उपासिकापिं गन्यमान्य व्यक्तिपिसंनं ब्वति कागु दु । उगु दिनस धर्मकीर्ति बौद्ध ज्ञानमालाया उपाध्यक्ष श्री जुजु भाई शाक्ययागु नेतृत्वय् सुथे ६:३० बजे न्हिं न्हिं ध.बौ. ज्ञानमाला भजन जूगु खः ।

थथे ज्ञानमाला भजन यानागुया कारण बुद्ध बचनं फुकेसिगु मनय् धर्मचित्त व बुद्ध ज्ञान उत्पन्न याना राग, द्वेष, मोह शान्त यायृत व मैत्री, करुणा प्रकट याना दान, शील, भावना चित्त जुइमा धैगु कामना खः ।

न्हिं न्हिं अन थुकथं कार्यक्रम न्ह्याःगु खः

०६४।२।३० गते सुथे ६:३० निसें १० बजे तक धर्मकीर्ति ज्ञानमाला भजन ।
न्हिने ५ बजे श्रीघः ज्ञानमाला भजन ।
०६४।२।३१ गते सुथे व बहनी धर्मकीर्ति बौद्ध ज्ञानमाला भजन ।
०६४।३।१ गते सुथे ६ बजे धर्मकीर्ति बौद्ध ज्ञानमाला भजन ।
न्हिने ५ बजे स्वयम्भू ज्ञानमाला भजन ।
०६४।३।२ गते खुनु यल पंच विहार यागु भजन ।
०६४।३।३ गते धर्मकीर्ति बौद्ध ज्ञानमाला भजन ।
०६४।३।४ गते नगर मण्डप श्री कीर्ति विहार ज्ञानमाला भजन ।
०६४।३।५ गते अन्नपूर्ण ज्ञानमाला भजन ।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

०६४।३।६ गते धर्मकीर्ति बौद्ध ज्ञानमाला भजन ।
०६४।३।७ गते धर्मकीर्ति बौद्ध ज्ञानमाला भजन ।
०६४।३।८ गते बलम्बु ज्ञानमाला भजन ।

थुगु ज्याइ्व: लच्छितक मदिक्क संचालन जूगुली लच्छियंकं धर्मकीर्ति विहार व मेपिं श्रद्धालु उपासक उपासिकापिसं जलपान याका: पुण्य यानादीगु ख: । मेगु ज्ञानमाला भजनया नां लिपाया अंकय् प्रस्तुत ज्वी ।

धर्मकीर्ति ज्ञानमाला भजनयात सहयोग

धर्मकीर्ति ज्ञानमालायात विभिन्न समयलय् विभिनन दातापिसं थुकथं सहयोग यानादीगु दु–

क्र.सं.	दाताया नां	मिति	सहयोग विवरण
१.	मोहनवीर तुलाधर	२०६४।२।१९	तबला एकजोर
२.	शीलदेवी तुलाधर	२०६४।३।९	रु. ५०००।-
३.	लक्ष्मीदेवी तुलाधर	२०६४।३।१५	माइक १ थान, माइक स्टायण्ड १ थान, मल्टिवार १ थान

धर्म प्रचार

बुद्धपुजा तालिम

ध्व हे तछलाथ्व ८ (२०६४।३।९) निसें 'चिबाहा: बौद्ध समाज', मरु चिबाहा:ख्य:या थ:गु ज्याकुथिइ समाजया दुज:पिन्त, ज:पिन्त "बुद्धपूजाया तालिम बिइगु ज्या शुरु या:गु समाचार दु। तालिमस समाजया दुज:, ज:पिं नीन्याम्ह सिनं न्हिं न्हिं मनतया व्वति का:गुर्खं सीदु ।

आषाढशुक्ल १४ गते गुरुपुन्हिकुन्हु चिबाहा: बौद्ध समाजं नाय: बस्ती न्हापांकुसिइ दयेकेत्यंगु बुद्ध विहार शिलान्यासयात ध्यानय्तया: समाजया दुज:, ज:पिन्त "बुद्ध पूजा तालिम" कार्यक्रम संचालन या:गु जुल । थुगु तालिम कार्यक्रमय् समाजया सल्लाहकार, नेपाल राष्ट्रिय ज्ञानमाला समितिया नाय: भाजु शान्तरत्न शाक्यजुं व मेम्ह सल्लाहकार भाजु जुजुभाई तुलाधर जुंपिसं तालिम बिइगु ज्या यानादीगु ख: ।

सनिलय् न्हिं छघौत्या तालिम संचालन जुया च्वंगु ख: । तालिमय् सहभागिपिंगु ल्या: नं थपें जुजुं वयाच्वंगु दु ।

डा. केशवमान शाक्ययात सम्मान

बौद्ध विद्वान डा. केशवमान शाक्य लुम्बिनी विकास कोषया उपाध्यक्ष नियुक्त जुयादीगु लसताय् धर्मोदय सभां वयक:यात छगू ज्याइ्वले सम्मान या:गु समाचार दु । उगु ज्याइ्वले लोकदर्शन वज्राचार्य व सुचित्रमान शाक्य पिसं वयक:यात भिंतुना देछना दिलसा डा. शाक्य लुम्बिनीया मास्टर प्लान कथं धम्हं ज्या यायगु वं उगु इलय् सकसिया पाखें गुहाली वइगु आशा नं प्वंकादिल ।

धर्मकीर्ति पत्रिकाको विशेष सदस्यहरु

क्र.सं. ५०७
[illegible]
[illegible]
रु. १०००।-

क्र.सं. ५०८
[illegible]
[illegible]
रु. १०००।-

क्र.सं. ५०९
[illegible]
[illegible]
रु. १०००।-

क्र.सं. ५१०
[illegible]
[illegible]
रु. १०००।-

क्र.सं. ५११
[illegible]
[illegible]
रु. १०००।-

क्र.सं. ५१२
[illegible]
[illegible]
[illegible]
रु. १०००।-

बनेपा बाल आश्रम (मेना सेन्टर) लाई सहयोग

१. केशचन्द्र शाक्य, बनेपा रु. ५००।-
२. एक उपासिका रु. १००।-

मैत्री बोधिसत्त्व विहारमा बुद्धपूजा र धर्मदेशना

२०६४ असार ९ गते, शनीवार

स्थान- मैत्री बोधिसत्त्व महाविहार, जमल ।

यसदिन मैत्री बोधिसत्त्व महाविहारमा पञ्चशील प्रार्थना एवं बुद्धपूजा कार्यक्रम पश्चात् धम्मवती गुरुमांले धर्मदेशना गर्नुभएको थियो । धर्मदेशनाको क्रममा उहाँले मानिसहरूको मनोवृत्ति अनुसार कर्मक्षत्रको निर्धारण हुने हुनाले सबैले आ-आफ्नो मनको स्वभावलाई हरेक क्षण जाँच्दै खराब मनोवृत्तिलाई हटाउँदै आ-आफ्नो बानी सुधार्दै लान आवश्यक भएको कुरा बताउनु भएको थियो ।

धर्मकीर्ति ज्ञानमाला भजन खल:को तर्फबाट ज्ञानमाला भजन प्रस्तुत भएको उक्त कार्यक्रममा उपस्थित हुनुभएका सबै सहभागी श्रद्धालुहरूलाई जलपानको व्यवस्था मिलाउनुभई पुण्य संचय गर्नुहुने दाताहरूको नामावली यसरी रहेको थियो–

१) बाबुकाजी शाक्य २) तेजलक्ष्मी शाक्य
३) तीर्थशोभा शाक्य

साँखुमा नयाँ बुद्ध विहार स्थापना

२०६४ जेठ २६, साँखु ।

यसदिन भिक्षु अश्वघोष महास्थविर, भिक्षु सद्धातिस्स र भिक्षु कोलितबाट संयुक्त रूपमा धर्मभूमि विहारको उद्घाटन भएको समाचार प्राप्त भएको छ । यस विहारका दाता श्री कविरकुमार वज्राचार्य र विर कुमार वज्राचार्य रहनु भएको कुरा पनि थाहा हुन आएको छ । दुबै वज्राचार्य दाजुभाईहरू मिली आफ्नो जग्गा सहित एउटा बुद्ध मन्दिर लगायत भिक्षु निवास र २ वटा चर्पि समेत निर्माण गर्नुभई पुण्य सञ्चय गर्नुभएका थिए ।

उक्त समारोहमा कविर कुमारले आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नु हुँदै भन्नुभयो- यो नेवार गाउँ भएपनि गैर नेवार हरूको लागि पनि बुद्ध शिक्षा प्रचार गर्ने उद्देश्यले यस विहार निर्माण गरिएको हो ।"

उक्त समारोहमा भिक्षु अश्वघोष महास्थविर, भिक्षु सद्धातिस्स र प्रा. सुवर्ण शाक्यले आ-आफ्नो मन्तव्य प्रस्तुत गर्नुभएका थिए ।

दीपंकर परियत्ति शिक्षालयको वार्षिकोत्सव एवं पुरस्कार वितरण समारोह सम्पन्न

२०६४ असार १६ गते ज्या: पूर्णिमा

श्रद्धेय भिक्षु भद्दियको सभापतित्वमा भिक्षु कोण्डन्यको प्रमुख आतिथ्यतामा बौद्ध परियत्ति शिक्षाको केन्द्र यस दीपंकर परियत्ति शिक्षालयको वार्षिकोत्सव एवं पुरस्कार वितरण समारोह विविध कार्यक्रमका साथ नागवहालमा सम्पन्न भयो ।

शील प्रार्थनाबाट शुभारम्भ भएको उक्त कार्यक्रममा केन्द्राध्यक्ष सुश्री अमिता धाख्वाले स्वागत मन्तव्य दिनु भएको थियो भने शिक्षिका सुश्री विद्या शाक्यले प्रगति प्रतिवेदन र कोषाध्यक्ष श्री हेराकाजी सुइकाले आर्थिक प्रतिवेदन प्रस्तुत गरिएको थियो ।

उक्त कार्यक्रममा सुश्री हेरा शोभा शाक्य प्रमुख श्री सुमंगल विहारका उपासक उपासिकाहरूले महासमय सूत्र पाठ र परियत्ति विद्यार्थीहरूबाट त्रिशरण गाथा पाठ, धम्मपद पाठ र नाटक प्रस्तुत गरिएको थियो ।

बु.सं. २५५० को परीक्षामा यस शिक्षालयबाट परियत्ति सद्धम्म कोविद तहमा सुश्री ललिता धाख्वा बोर्ड प्रथम र सुश्री सती धाख्वा बोर्ड द्वितीय भएकी थिइन् । कोविद तह देखिन प्रारम्भिक प्रथम वर्ष सम्म जम्मा ६१ जना विद्यार्थीहरू उत्तीर्ण भएका थिए ।

प्रमुख अतिथि श्रद्धेय कोण्डन्य भन्तेज्यूले शिक्षक शिक्षिका एवं कोविद उपाधिप्राप्त विद्यार्थीहरूलाई पुरस्कार वितरण गरिएको थियो । साथै वहाँले बुद्ध धर्म सम्बन्धी हाजिरी जवाफ प्रतियोगीतामा सम्मिलित विद्यार्थीहरूलाई प्रशिक्षण दिनु भएका प्रशिक्षक एवं बुद्ध वाणी प्रत्रिकाका सम्पादक श्री बिसन्तर शाक्यलाई कदर पत्र प्रदान गरिएको थियो । त्यस्तै परियत्ति शिक्षा संचालन गर्नमा सहयोग गरिएका हेराकाजी सुइकाको श्रीमति सावित्री शाक्यलाई पनि उपहार प्रदान गरिएको थियो । अन्य विद्यार्थीहरू सबैलाई श्रद्धेय भद्दिय भन्ते श्रद्धेय बोधिज्ञान भन्ते र उदयभद्र भन्तेले उपहार प्रदान गरिएको थियो ।

मन्तव्यको क्रममा प्रमुख अतिथि श्रद्धेय कोण्डन्य भन्तेले दीपंकर परियत्ति शिक्षाले सक्षम जनशक्तिहरू तयार गर्दै आएकोमा खुशी व्यक्त गर्नु भयो भने केन्द्रिय परीक्षा नियन्त्रक श्रद्धेय बोधिज्ञान भन्तेले परियत्ति शिक्षाका केन्द्रहरू काठमाडौं उपत्यका मात्र होइन बाहिरी जिल्लाहरूमा पनि विस्तारै फैलिन्दै ४८ वटा केन्द्रहरू स्थापना भई बु.सं. २५५० समूहको परीक्षामा २३००० भन्दा बढी विद्यार्थीहरू सम्मिलित भएको खुसीको कुरा हो

Downloaded from http://www.dhamma.digital

भने विद्यार्थीहरूलाई प्रेरणा प्रोत्साहन गर्ने दाताहरूको योगदान पनि उल्लेखनीय भएको बताउनु भयो ।

सभापति श्रद्धेय भद्दिय भन्तेले परियत्ति शिक्षालयमा लागी परेका शिक्षक शिक्षिकाहरू एवं व्यवस्थापकहरूलाई साधुवाद दिंदै परियत्ति शिक्षा विद्यार्थीहरूले मात्र पढ्ने होइन अभिभावकहरूले पनि परियत्ति शिक्षाको ज्ञान लिनु पर्दछ भनी पत्याउनु भयो ।

सुश्री रचना वज्राचार्य र मनिष वज्राचार्यले उद्घोषण गरिएको उक्त कार्यक्रममा शिक्षालयका उपाध्यक्ष श्री हेराकाजी शाक्यले धन्यवाद ज्ञापन गरिएको थियो ।

दीपंकर परियत्ति शिक्षालयका लागी चन्दा दिने दाताहरू र आय व्ययको विवरण :

दाताहरूको नाम	प्राप्त रकम रु.मा	व्यय	
१. ललितपुर उ.स.पा.बाट	५०००।-	जलपान	३०००।-
२. नानीबेती शाक्य	१२००।-		
३. अमृतज्योति कंसाकार	१०००।-	पुरस्कार	६०००।-
४. चक्रमेयर वज्राचार्य	७००।-		
५. शान्तवज्र वज्राचार्य	५००।-	मञ्च सजावट	१२००।-
६. गणेशबहादुर शाक्य	५००।-		१०,२००।-
७. अरणीतारा वज्राचार्य	५००।-		
८. गणेशकुमारी वज्राचार्य	५००।-		
९. गुण ज्यासः पसः	५००।-		
१०. कर्णबहादुर शाक्य	२००।-		
११. ज्ञानकाजी शाक्य	१००।-		
१२. मंगललाल उपासक	२००।-		
	१०,९००।-		

पुरस्कारको लागी वस्त्र प्राप्तः–
- न्यू ताम्राकार हाउस भोटाहिटी
- ताम्राकार हाउस न्यूरोड

जीवरत्न स्थापितया गुलुपाःदान

२०६४ असार १२

नेपाः देया थीथी जिल्लाय् च्वंगु विहार पतिकं सिजःया तग्वःगु गुलुपाः दान यानावयाच्वनादीम्ह उपासक जीवरत्न स्थापितं असार १२ गते कपनया कपन गुम्वाय् गुलुपाः दान यानादीगु समाचार दु । प्राप्त समाचारय् उल्लेख जुयाच्वंकथं वय्कलं ध्व स्वयाः न्हापा भुइख्यःया आनन्द भूवन विहारय् नं थथेहे गुलुपाः दान यानादिलसा थाइल्याण्डया गोल्डेन साकेत विहारय् नं गुलुपाः दान यानादीधुंकल ।

१४ x १४ साइजया कलात्मक गुलुपाः दान याना च्वनादीम्ह स्थापित भाजुं ध्व दान कार्यक्रमयात निरन्तरता बियावनेगु मनसुवा व्यक्त यासे धयादिल आः वय्कलं बौद्ध जनविहार सुनागुठी, बर्माया बर्मी नेपाः विहारय् श्रीलंका विहार व नमोबुद्धय् नं थथेहे बुद्ध जीवनी अंकित गुलुपाः दान याय् मानिगु लक्ष व्यक्त यानादिल । थुकथं वय्कलं भारतया थीथी विहारय् नं थथेहे गुलुपाः दान यानावय् धुंसु खँ नं व्यक्त यानादिल ।

च्याख्वःगु बौद्ध शिक्षा व ज्ञानमाला भजन

२०६४ जेठ २६

यल ज्ञानमाला समितिया ग्वसालय् नगर मण्डप श्री कीर्तिविहार, किपूया व्यवस्थापनय् च्याख्वःगु बौद्ध शिक्षा व ज्ञानमाला भजन न्ह्यब्वया ज्याझ्वः क्वचागु समाचार दु ।

श्रद्धेय भन्ते कीर्तिज्योति पाखें शील प्रार्थना याका बिज्याःगु उगु ज्याझ्वः रीता महर्जन पाखें न्ह्याकादीगु खः । उगु ज्याझ्वले धनकृष्ण महर्जन पाखें लसकुस न्वचू बियादिलसा ज्ञानमाला भजन खलः मयूरवर्ण महाविहार भिन्छेबहाल, यल पाखें १ घण्टा ज्ञानमाला भजन म्येया कथं लिपाया म्ये 'मय्‌ल मय्‌ल मय्‌ल मय्‌ल ध्व जगते च्वने मय्‌ल, काय्‌गु भरोसा छुं हे मदु छु च्वनेगु ध्व जगते' धयागु म्येया व्याख्या शान्त रत्न शाक्य पाखें न्ह्यब्वया दीगु उगु ज्याझ्वःस श्रद्धेय भिक्षु सुमेध महास्थविर पाखें धर्म देशनाय् "छुं नं ज्या याय्‌बले थःत थःम्हस्यां म्हसीकाः ज्या याय्‌माः धकाः धयाबिज्यात ।

यल ज्ञानमाला समितिया छ्याञ्जे भाजु इन्द्रमुनी शाक्यपाखें न्ह्याकूगु ऐच्छिक दान ज्याझ्वः पाखें १४,४४९।- ध्येवा मुंकूगु खँ समाचारय् उल्लेख जुयाच्वंगु दु ।

उगु ज्याझ्वःस ज्ञानमाला भजन न्ह्यब्वःपिं सहभागी ज्ञानमाला भजनया नां थुकथं उल्लेख जुयाच्वंगु दु–
(१) बाघ भैरव भजन मण्डल किपू (२) सातपुर महाविहार ज्ञानमाला भजन संघ चिकंबही (३) बाघ शिरोमणी घराना, वालिफः, यल (४) स्वंगः चिवाः ज्ञानमाला भजन खलः ख्वाय्‌बही, चिवाः बौद्ध समाज यें (५) धर्मस्थली ज्ञानमाला भजन खलः थेचो ।

दाँभरी भाजु पद्म बहादुर शाक्य पाखें सुभाय् न्वचु बिसें सातौं बौद्ध शिक्षा व ज्ञानमाला भजन प्रस्तुतिया आय व्यय कनाबिज्याःगु उगु ज्याझ्वले कीर्तिज्योति भन्ते पाखें पुण्यानुमोदन यानाबिज्याःगु खः ।

पालि त्रिपिटक ज्ञान कक्षा

उपासक कविरकुमार वज्राचार्यले मिति २०६१ साल देखि आफ्नै नीजि घर खुशीबुँ नयाँबजारमा पाली त्रिपिटक ज्ञान कक्षा संचालन गरिँदै आएको कुरा बुझिन आएको छ । उक्त कक्षाका प्रशिक्षक भिक्षु भिक्षुणीहरूको नामावली यसरी उल्लेख गरिएका छन्–

भिक्षु सुमेध, भिक्षु धर्ममूर्ति, भिक्षु संघरक्षित र भिक्षुणी सुजाता आदि । प्रत्येक शनीबार दिनको ३:३० बजेदेखि संचालन गरिँदै आएको उक्त कक्षाको संचालन समिति प्रा. सुवर्ण शाक्य पनि समावेश भएको समाचार प्राप्त भएको छ ।

प्रव्रजित दीप निर्माण समितिको प्रेश वक्तव्य

प्रव्रजित दीप निर्माण समितिले स्वयम्भू परिक्रमा पथमा रहेको ऐतिहासिक प्रव्रजित दीप व्यवस्थित तवरले निर्माण कार्य गरिरहेको अवस्थामा प्रस्तुत हुन पुगेका अवरोधहरू र गलतफहमीहरू हटोस् भन्ने मनसायले प्रव्रजित दीप निर्माण समितिले मिति २०६४ असार १९ गते आयोजना गरिएको प्रेस वक्तव्यलाई यहाँ प्रस्तुत गरिएको छ ।

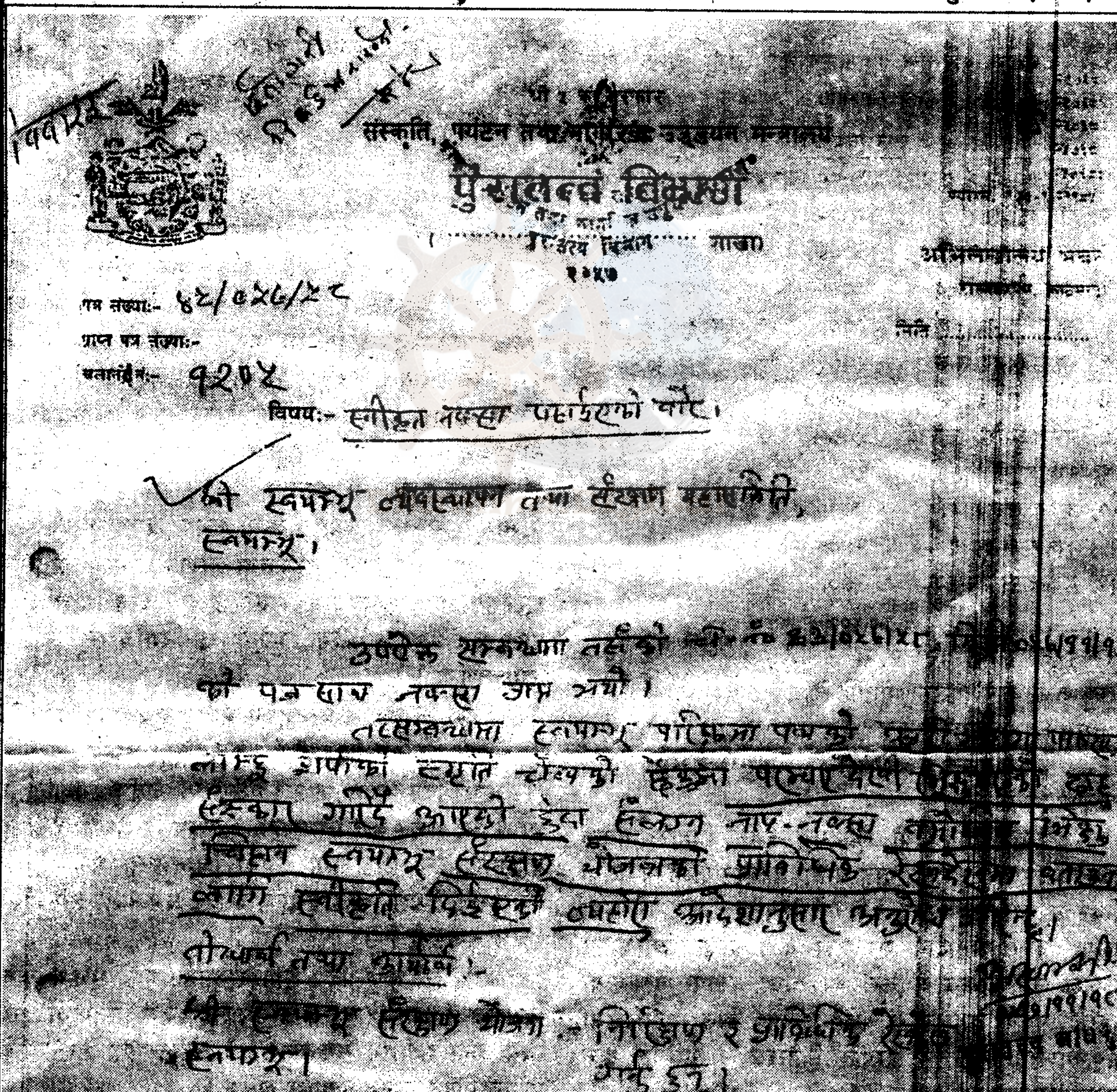
पत्र संख्या:-

प्राप्त पत्र संख्या:-

चलानी नं:- १२०५

विषय:-

Downloaded from http://www.dhamma.digital

अनिच्चा वत संखारा, उप्पादवयधम्मिनो ।
उप्पज्जित्वा निरुज्झन्ति, तेसं वूपसमो सुखोति ।।

प्रव्रजित दीप निर्माण समिति-२५५०

(आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू, काठमाडौं-१५, फोन : ४२७१४२०)

सल्लाहकार :

आचार्य भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर
(अध्यक्ष, अ.ने.भि.महासंघ)
फोन : ४२७१४२०

द्रव्यमान सिंह तुलाधर
फोन : ४४३४६६३

वरिष्ठ अधिवक्ता सर्वज्ञरत्न तुलाधर
(पूर्व न्यायाधिवक्ता)
फोन : ४४१२११०

कार्यकारिणी पदाधिकारी :

अध्यक्ष :
भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविर
फोन : ४४८२९८४

उपाध्यक्ष :
अनगारिका धम्मवती
फोन : ४२५९४६६

सचिव :
भिक्षु कोण्डन्य
फोन : ४२२६७०२

सह-सचिव :
पुण्यरत्न शाक्य
फोन : ४२५९३७३

उप-सचिव :
अनगारिका अनोजा
फोन : ४३३१७१८

कोषाध्यक्ष :
भिक्षु धर्ममूर्ति
फोन : ४२७१४२०

सह-कोषाध्यक्ष :
जुजुभाई शाक्य
फोन : ४२५९६७१

कार्यकारिणी सदस्यहरू :

भिक्षु तपस्सीधम्म
फोन : ४४८४६६९

माननीय बलबहादुर के.सी. (पूर्व मन्त्री)
फोन : ४४१९२७९

माननीय कृष्णगोपाल श्रेष्ठ (पूर्व राज्यमन्त्री)
फोन : ४३३१२२६

माननीय तीर्थराम डंगोल (पूर्व राज्यमन्त्री)
फोन : ४२७८८२९

तीर्थनारायण मानन्धर
फोन : ४२७०३८९

केशरत्न शाक्य
फोन : ५५२२६७८

नविन चित्रकार
फोन : ४२२३८०४

मोतिकाजी शाक्य
फोन : ५५३८५५३

मिति: २०६४।०३।१९

प्रेस-वक्तव्य

स्वयम्भू परिक्रमा पथको उत्तरीभाग, पासाङ ल्हामु शेर्पाको स्मृति-चैत्यछेउ भिक्षु, श्रामणेर तथा अनगारिका गुरुआमा (प्रव्रजित) हरूको परम्परागत प्रव्रजित दीप (श्मशान) लाई व्यवस्थितरूपले भौतिक पूर्वाधार तयगर्न पुरातत्व विभागबाट ४५/०५७/०५८ (च.नं. १२०५) पत्र स्वयम्भू व्यवस्थापन तथा संरक्षण महासमितिको नाउँमा परम्परागत दीप-श्मशान व्यवस्था गर्न नापनकशा सहित स्वीकृत गरेबमोजिम नै माननीय गृहमंत्री श्री कृष्ण प्रसाद सिटौलाज्यूले २०६३ कार्तिक ९ गते धार्मिक विधिपूर्वक मसान व्यवस्थापन कार्यको शुभारम्भ गर्नुभएको सर्वविदीत नै छ । सो दीपलाई भौतिक रूपमा पूर्णता दिन दीपसँगैको नदी (खोला) मा रिटेनिङ्ग वाल २०५७ सालमैं निर्माण गरिएको पनि सर्वविदीत नै छ । परम्परागत मसानलाई व्यवस्थित गर्न गत २०६३ सालमा स्वयम्भू व्यवस्थापन तथा संरक्षण महासमिति र प्रव्रजित दीप निर्माण समिति-२५५० को सकृयतामा उक्त मसान-दीपलाई व्यवस्थित रूपमा स्थानीय नयाँ बासिन्दालाई समेत असर नपर्ने गरी व्यवस्थित तवरमा निर्माण कार्य ९५% सम्पन्न भैसक्दा यही ११-३-०६४ मा पुरातत्व विभागले हाललाई मसानको निर्माणकार्यलाई रोक्का गर्न पत्राचार गरेको थियो । यसको लगत्तै केही अवाँछित तत्वहरूले दीप-मसान व्यवस्थापनमा संलग्न सम्पूर्ण भिक्षु अनगारिका-गुरुआमा, ज्यामि, डकर्मीलगायत उपासकउपासिकाहरूलाई समेत गालीगलौज गरी, डरधम्की र त्रास दिई दीप-मसान व्यवस्थापन कार्यमा अवरोध पुऱ्याउँदा हामीले शान्तिको चाहना गर्दै कुनैपनि अप्रिय घटना नहोस् भनी दीप-मसान व्यवस्थापन केही दिनका लागि स्थगन गर्नुपऱ्यो ।

स्मरणीय रहोस् दीप-मसान व्यवस्थापन कार्यप्रति असन्तुष्ट भई आशारत्नलगायत ७ जना व्यक्तिले पुनरावेदन अदालत, पाटनमा दायर गरेको मुद्दाको सुनुवाई गरी सम्मानित न्यायाधीश दुर्गाप्रसाद उप्रेती र हरिप्रसाद घिमिरेज्युको संयुक्त इजलासले २०६३-७-२१ का दिन अन्तरिम आदेश जारी गर्नु नपर्ने भनी आदेश दिएको, यसरी नै २०६३-११-३० गते नै सो मुद्दा खारेज भैसकेको अवगत गराउँदछु । यसरी दीप-मसानजस्तो पवित्र कार्यमा पटकपटक बाधा-अड्चन र अवरोध पुऱ्याउँदै आएको अशोभनीय, वदनीयतपूर्वक एवं बलजफ्तिपूर्ण भएगरेका कार्यप्रति हामी खेद प्रकट गर्न चाहन्छौं, त्यस्ता कार्यको घोर भर्त्सना गर्दछौं र अवाँछित कृयाकलापमा संलग्न हुनेहरूलाई नियमकानून बमोजिम कारवाही गरियोस् भनी हामी प्रशासनसँग आग्रह गर्दछौं । साथै दीप-मसान व्यवस्थापन कार्यसँग सम्बन्धित सरकारी निकायहरूबाट समेत दीप-मसान व्यवस्थापन कार्यमा रचनात्मक भूमिका निर्वाह गरिदिनु हुन अनुरोध गर्दछौं ।

....
भिक्षु कोण्डन्य
(सचिव)
प्र.दी.नि.स.-२५५०

नगर सम्पर्क :
धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः नघल टोल, काठमाडौं, नेपाल । फोन : ४२५९४६६
बुद्ध विहार, भृकुटीमण्डप, काठमाडौं । फोन : ४२२६७०२

बा.अ.का.द.नं. - ७०/०४०/४१

अनिच्चावत संखारा उप्पादवय धम्मिनो
उपज्जित्वा निरुज्झन्ति तेसं ऊपसमोसुखो

दिवंगत शान्तरत्न कंसाकार

जन्म: वि.सं. १९९१ चैत्र १४

दिवंगत: वि.सं. २०६४ जेठ २४ गते, बिहीवार

जिमि जहान दिवंगत शान्तरत्न कंसाकारया निर्वाण कामना यासे थुगु दुःखद घडी जिमिगु हियूगु नुगः सिचुका विसे बिचाः हाय्कावीपिं सकलसित जिमिसं कृतज्ञता देछासे साधुवाद वियाच्वना ।

जहान- प्रेमशोभा कंसाकार

किजा-	बाबु राजा कंसाकार	किजाभौ-	निर्मला कंसाकार
काय्पिं-	मैत्रीरत्न कंसाकार	काय्भौपिं-	रमा शोभा कंसाकार
	रविन्द्र रत्न कंसाकार		नील तारा कंसाकार
म्ह्याय्-	उर्मीला तुलाधर	म्ह्याय् जिलाजं-	विजय तुलाधर
म्ह्याय्चापिं-	एलीना ताम्राकार	म्ह्याय्चा जिलाजं-	प्रज्वल ताम्राकार
	मेरीना कंसाकार		
	इरीना कंसाकार		
काय् छय्पिं-	रति तारा कंसाकार		
	विवेक रत्न कंसाकार	छय् भौ-	रीया कंसाकार
	अभिषेक रत्न कंसाकार		
	श्रुति कंसाकार		
म्ह्याय् छय्पिं-	यूसिका तुलाधर	छुई-	गौतमी कंसाकार
	हिसिका तुलाधर		

मुद्रक: न्यू नेपाल प्रेस [illegible]

Downloaded from http://www.dhamma.digital